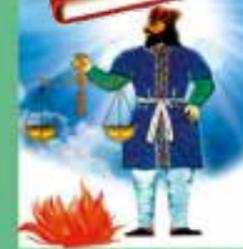

КОНСТИТУТСИЯ – ШИНОСНОМАИ МИЛЛАТ

ИНСОН, ҲУҚУҚ ВА ОЗОДИҲОИ Ӯ АРЗИШИ ОЛӢ МЕБОШАНД

МИНБАРИ ҲУҚУҚШИНОС

НАШРИЯИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСИИ ДМТ * * * * № 18-20 (118-120) 7-УМИ НОЯБРИ СОЛИ 2019, ПАНЧШАҢБЕ

Конститутсияи Тоҷикистони сохибистиклол ҳамчун ҳуччати сарнавиштсоз ва бахтномаи миллат дар роҳи эъмори давлати демокративу ҳуқуқбунёд, таҳкими давлатдории миллӣ, ҳифзи манфиатҳои милливу давлатӣ, таъмини сулҳу субот, ваҳдати миллӣ ва ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд саҳми беназир дорад.

Тавре ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар маҷлиси тантанавӣ ба ифтихори 25-умин солгарди қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон иброз доштанд: “Аҳамияти таърихии Конститутсия дар он аст, ки ин ҳуччати сиёсӣ-ву ҳуқуқӣ арзишҳои олиии халқи тоҷикро дар худ таҷассум намуда, суннатҳои таърихии давлатдорӣ ва ғояҳои инсондӯстонаи миллати фарҳангсолори моро инъикос кардааст ва таъмин намудани адолати иҷтимоӣ, волаияти қонуни тартиботи ҳуқуқиро яке аз мақсадҳои асосии фаъолияти тамоми шохаҳои ҳокимияти давлатӣ қарор додааст”.

Дар воқеъ, Конститутсияи кишвар тамоми орзуву ормон ва ҳувияти озодиҳои озодиндешии мардуми тоҷикро дар худ ифода намуда, барои пойдории ҳокимияти конститутсионӣ, таҳкими рӯкҳои давлатдорӣ, ноил гардидан ба пешравии бузурги сиёсӣ-ву иқтисодӣ ва иҷтимоӣ-ву фарҳангӣ, ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ ва муҳайё намудани шароити арзандаи зиндагонии босаодати ҳар фард заминаи мусоидро фароҳам овард.

Дар чунин лаҳзаҳои фараҳбахш бо қамоли ифтихору сарфарозӣ мардуми сарбаланди кишварро ба муносибати 25-умин солгарди Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон самимона муборакбод гуфта, барои халқи тоҷик саломативу сарбаландӣ, ободиву озоли, хушхаливу хушрӯзи ва ба Тоҷикистони азиз пешрафту инкишофро орзумандем.

Садорати
факултети ҳуқуқшиносӣ

Бо қабули Конститутсия дар инкишофи давлатдории Тоҷикистон марҳалаи нави таърихӣ оғоз гардид ва он моро ба дигаргунҳои азими сиёсӣ-ву ҳуқуқӣ, иқтисодӣ-ву иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва созандагиву бунёдкорӣ роҳнамоӣ кард.

Конститутсия ҳамчун ҳуччати дарбаргирандаи арзишҳои қалидии ҷомеаву давлат ва марому мақсади халқи кишвар симои таърихӣ ва муосири Тоҷикистони азизро дар худ инъикос намуд.

Дар Конститутсия марому мақсади халқи Тоҷикистон, ки аз бунёди ҷомеаи адолатпарвар иборат мебошад, дар асоси арзишҳои милливу умумибашарӣ, аз ҷумла қисми ҷудонашавандаи ҷомеаи ҷаҳон будан, озодӣ ва ҳуқуқи шахсро муқаддас шуморидан, баробарҳуқуқӣ ва дӯстии тамоми миллату халқиятҳоро эътироф кардан, дарки масъулият дар назди наслҳои гузашта, ҳозира ва оянда муайян карда шуд.

Ин санади тақдирсози замони сохибистиклолӣ, ҳамчунин, бо иродаи халқ асосҳои бунёди давлати навтаъсис, аз ҷумла давлати сохибихтиёр, демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона будани Тоҷикистонро эълон намуда, тағйирнопазир будани шакли идораи ҷумҳурӣ, тамомияти арзӣ, моҳияти демократӣ, ҳуқуқбунёдӣ, дунявӣ ва иҷтимоии давлатро қафолат додааст.

Дар заминаи Конститутсия дар ҷомеа сулҳу оромӣ, суботи қомили сиёсӣ, ваҳдату ҳамдигарфаҳмӣ, рушди устувору босуръати ҳамаи соҳаҳои ҳаёти ҷомеа, зиндагии осудаи шаҳрвандон, бовару умеди онҳо ба ояндаи дурахшон, нуфузу обрӯи Тоҷикистон дар арсаи байналмилалӣ таъмин гардид.

Эмомалӣ РАҲМОН

МАҶЛИСИ ТАНТАНАВӢ БА ИФТИХОРИ 25-УМИН СОЛГАРДИ ҚАБУЛИ КОНСТИТУТСИЯ

Санаи 4 ноябр дар Кохи Борбад ба ифтихори таҷлили 25-солагии қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон чамъномаи тантанавӣ баргузор шуд, ки дар он Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон иштирок ва суҳанронӣ карданд.

Дар оғози суҳанронӣ Президенти мамлакат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистонро инъикоскунандаи воқеияти даврони истиклолу озодии Ватан, рушди давлат ва пешрафти миллати тамаддунсози тоҷик арзёбӣ карда, мардуми шарафманди мамлакатро ба муносибати санаи фархунда самимона шодбош гуфтанд.

Таъкид гардид, ки қабули Конститутсияи Тоҷикистони соҳибистиклол, аз ҷумлаи муҳимтарин рӯйдодҳои таърихи навини халқи тоҷик ва дастоварди бузурги мардуми ҷумҳури мебошад.

Таҷрибаи қабули Конститутсия дар давлатҳои ҷаҳон, аз ҷумла дар Тоҷикистони мо баръало нишон медиҳад, ки он ҳамчун ҳуҷҷати бисёр муҳими сиёсӣ ва санади олии ҳуқуқӣ бо истиклоли давлатӣ робитаи ногусастанӣ дорад.

Мутаассифона, эълони истиклол дар давлати мо ба давраи ниҳоят мураккаби сиёсӣ ва бухрони шадиди конститусионӣ рост омад.

Президенти мамлакат таъкид намуданд, ки фақат қабули Конститутсия метавонист барои хифзи истиклол, аз оташи ҷанги таҳмилии шаҳрвандӣ берун овардани ҷомеа, барқарор намудани фаъолияти соҳарҳои фалачшудаи давлатӣ, таъмин намудани амнияти миллӣ, тартиботи ҷамъиятӣ, ба Ватан баргардонидани гурезаҳо, инчунин ҷиҳати мустақкам кардани заминаҳои сиёсӣ ҳуқуқӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ ва фарҳангии давлат, шароити мусоиди ҳуқуқӣ фароҳам орад.

Бо дарки ҷунин масъулияти таърихӣ 6 ноябри соли 1994 соқинони мамлакат дар фазои озод дар раёӣпурсии умумихалқӣ фаъолон иштирок карда, аксари мутлақи онҳо (беш аз 87 фоиз) ба ҷонибдорӣ Конститутсия раёӣи худро изҳор доштанд.

“Бо қабули Конститутсия дар инкишофи давлатдорӣ Тоҷикистон марҳалаи нави таърихӣ оғоз гардид ва он моро ба дигаргунҳои азими сиёсӣ ҳуқуқӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва созандагӣ бунёдкорӣ роҳнамоӣ кард” – таъкид доштанд Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон.

Дар охири суҳанронӣ Сарвари давлат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон изҳори боварӣ карданд, ки Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон боз садсолаҳои дароз барои рушди ҷомеаи Тоҷикистон ва оромиву осоиши ҳар як фарди Ватан хизмат хоҳад намуд.

Хотиррасон бояд намуд, ки дар ҷараёни тантанавӣ бошӯқӯҳ хайати устодон ва донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносии ДМТ фаъолон ширкат варзид, аз суҳанони Пешвои миллат сабақҳои арзишманд аз бар намуданд.

ФОРУМИ ПАНҶУМИ МИЛЛӢ ОИД БА ВОЛОИЯТИ ҚОНУН

Дар остонаи таҷлили 25-умин солгарди қабули Конститутсияи ҶТ дар шаҳри Душанбе Форуми панҷуми миллӣ оид ба волоияти қонун баргузор гардид. Созмондихандагони Форуми миллӣ Ҳукумати ҶТ ва Вазорати адлияи ҶТ буда, дар қори он намоёндогони Дастгоҳи иҷроияи Президентии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Парлумон, роҳбарон ва намоёндогони вазорату идораҳо, инчунин ҷомеаи шаҳрвандӣ, созмонҳои ғоричӣ, коршиносони мустақил ва шарикони рушд иштирок намуданд.

Зимни ифтиҳои Форуми панҷуми миллӣ Вазири адлияи ҶТ Рустам Шохмурод зикр кард, ки Форуми панҷуми мил-

лӣ оид ба волоияти қонун ягона пойгоҳе мебошад, ки ҳамаи ҳуқуқшиносони мамлакатро барои муайян намудани афзалиятҳо ва таҳияи пешниҳодҳо барои мусоидат намудан ба волоияти қонун ва дастрасӣ пайдо кардан ба адолати судӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон муттаҳид месозад.

Бояд тазаккур дод, ки ҳадафи Форуми миллӣ муайян намудани мушкилоте, ки барои таҳкими волоияти қонун дар Тоҷикистон монеа эҷод мекунанд, ҷустуҷӯи муштараки роҳҳо тавассути табодули таҷриба ва муҳокимаи озод ва инчунин таҳияи тавсияҳои мушаххаси пешниҳодҳо бо мақсади беҳтар намудани волоияти қонун дар

Тоҷикистон ва минбаъд таъмини баробарии шаҳрвандон дар назди қонун мебошад.

Дар Форуми миллӣ масоили вобаста ба Конститутсия, таҳаввулоти конститусионӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва нақши он дар рушди низоми ҳуқуқии мамлакат, хусусиятҳои табиқии муқаррароти асосии Барномаи ислоҳоти судӣ – ҳуқуқӣ барои солҳои 2019-2021, рушди қонунгузории граждани ва соҳибкорӣ: мушкилот ва дурнамо, табиқии Хадафи 16 рушди устувори СММ ва нақши он дар амалигардонии ислоҳоти ҳуқуқӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, сиёсати ҳуқуқи ҷиноятӣ ва тақмили қонунгузории ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷики-

стон, арбитраж ва воситаҳои муосири алтернативии ҳалли бахшо мавриди баррасӣ қарор гирифтанд.

Мавриди зикр аст, ки Форуми панҷуми миллӣ дар асоси Нақшаи баргузории ҷараёниҳои илмӣ ва илмӣ-техникӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2019, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1 мартӣ соли 2019, тасдиқ гардидааст, гузаронида шуд.

Бояд қайд намуд, ки дар баргузор намудан ва ҷараёни қори Форуми миллӣ устодону донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносӣ бевосита иштирок намуда, бо маърузаҳо баромад намуданд.

МИНБАРИ ХУҚУҚШИНОС

Муассис:
факултети
ҳуқуқшиносии ДМТ
www.law.tnu.tj

Сармуҳаррир:
Эмомалӣ МИРАЛӢ
law.tnu.tj@gmail.com

Муовини сармуҳаррир:
Ҳамза БОБОХОНЗОДА

Муҳаррир:
Некӯз САФАРЗОДА

Тарроҳ:
Акмал ШАРИПОВ

ҲАЙАТИ ТАҲРИРИЯ:
Раҳмон Д.С.
номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент, декани факултети ҳуқуқшиносӣ,
Сафарзода Б.А.
профессори кафедраи ҳуқуқи инсон ва ҳуқуқшиносии муқимсаӣ,
Маҳмудов И.Т.
мудир кафедраи ҳуқуқи судӣ ва назорати прокурорӣ,
Абдуллоев П.С.
муовини декан оид ба илм ва робитаҳои байналмилалӣ,
Сулаймонов Ф.С.
дотсенти кафедраи ҳуқуқи байналмилалӣ

ҲАЙАТИ МУШОВАРА:
Ватанзода М.М.
котиби Шӯрои амнияти Ҷумҳурии Тоҷикистон;
Саид Нуриддин Саид
вазири маориф ва илми ҶТ,
узви вобастаи АИ ҶТ,
Имомзода М.С.
ректори ДМТ,
академики АИ ҶТ,
Тоҳиров Ф.Т.
академики АИ ҶТ,
Маҳмудзода М.А.
профессори кафедраи ҳуқуқи граждани, академики АИ ҶТ,
Насриддинзода Э.С.
профессори кафедраи назария ва таърихи давлат ва ҳуқуқ, узви вобастаи АИ ҶТ,
Раҳимзода М.З.
профессори кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷорат, узви вобастаи АИ ҶТ,
Диноршоев М.
академики АИ ҶТ

ШАРТҲОИ ҚАБУЛИ МАВОД:
Дастнавис қабул карда намешавад.
Мавод бояд бо ҳуруфи Times New Roman Tj 14 ҳуруфҷинӣ шуда бошад.
Рӯнома на ба ҳама андешаи муаллифони мувофиқ аст ва ақриди мухталифро ба хотири риояи чандандешӣ ба таъб мерасонад.

Рӯнома дар Вазорати фарҳанги ҶТ тақти №0336/рз аз 18-уми мартӣ соли 2018 ба қайд гирифта шудааст.
Нишонии идора: ш.Душанбе Бунд Ҳисорак, Шаҳраки Донишҷӯён, факултети ҳуқуқшиносии ДМТ.
Телефон: 907-67-20-20, 939-25-98-28. Теъод: 1000 Навбатдори шумора: Миралӣ СОБИР

ДОНИШНОМАҲОИ ФАКУЛТЕТ

Арзиши ҳама падидаву зухурот, яъне ҳама чизро вақт муайян мекунад. Маҳз бо гузашти вақту замон қимати ин ё он ашё дақиқан мушаххас мегардад. Робиндранат Тҳакур, олим ва адиби маъруфи Ҳинд, замоне гуфта буд: “Аз ҳама мунаққидони бузург беғаразтаринаш вақт аст...”. Бале, бо мурури замон ҳар падидае аввал ташаккул ёфта, баъдан роҳи пуршебу фарози таҳаввулотро тай мекунад. Ин мулоҳиза ҳам ба шахсиятҳои алоҳида ва ҳам ба созмону муассисоти гуногун баробар дахл дорад. Имсол факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба синни мубораки ҳафтод мерасад. Дар ин давра, факултет чандин марҳилаҳои инкишофро аз сар гузаронида, имрӯз ба як боргоҳи бонуфуз ва ниҳоят неруманди илмиву омӯзишӣ ва таҳсилотию таҳқиқотӣ табдил ёфтааст. Дар тӯли 70 сол якчанд насл иваз шуд, барномаву концепсияҳои таълимиву тадрисӣ тағйир ёфтанд, аммо вазифаи аслии факултет — омода намудани мутахассисони донишманд ва дорои фаросату ҷаҳонбинии баланд ҳамон бидуни дигаргунӣ боқӣ монд. Барои онҳое, ки бо ин факултет алоқаву робитае доранд, донишҷӯи сайри таърихи ташаккул ва расидан ба синни камолоти ин маркази илму амалияи ҳуқуқ аз ҳар ҷиҳат мароқовар хоҳад буд.

Хизматҳои профессорону омӯзгорони ин боргоҳи илму хирад дар самти тарбияи мутахассисони вазиди ҳуқуқшинос, дар анҷом додани корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ бунёдӣ ва арзишманд, иштироки фаъолона дар ҳаёти иҷтимоии Ватани маҳбубамон беназиранд.

Дар тӯли ҳафтод сол ҳазорон ҳазор ҷавонони бонангу номус ва дорои ҳисси баланди меҳанпарастӣ факултети маҳбубамонро сарбаландона хатм намуда, бо дарки баланди масъулиятшиносӣ дар мақомоти хифзи ҳуқуқ, дигар сохторҳои давлатӣ ва ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ содиқонаву софдилона заҳмат кашаандаанд ва имрӯзҳо низ сарбаландона қору фаъолият мекунаанд.

Имрӯзҳо бо ифтихор метавон сахми бузурги дастпарварони ин маҳзани илму маърифатро дар соҳаҳои таъмини қонуният, волоияти қонун, адолати иҷтимоӣ, таҳияи лоиҳаи Конституция, омода кардани лоиҳаи тағйиру иловаҳо ба он, қабули қонунҳои ҷавобгӯ ба манфиатҳои миллий ва некуахлоқии мардуми кишвар, баланд бардоштани фарҳанги

ҳуқуқии аҳоли, тақмили санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, таҳия ва қабули барномаву концепсияҳои давлатӣ ва баланд бардоштани эътиқоду боварии мардуми кишвар ба сиёсати давлатӣ хотирнишон намуд.

Оид ба таърихи факултет ва дастовардҳои он ба ифтихори ҷашнвораҳои 50 ва 60-солагии он ду китоб нашр шуда буд, ки бешак, аҳаммияти бузурги таърихӣ ва омӯзишӣ тарбиявӣ доранд. Ҳарчанд аз замони нашри китоби ҷашнӣ ба муносибати 60-солагии факултет (соли 2009) аз назари таърих муҳлати зиёде сипарӣ нашуда бошад ҳам, вале тағйиру дигаргунӣ ва дастоварду музаффариятҳои 10 соли охир дар ҳаёти таълимӣ, илмӣ, тарбиявӣ ва инчунин тағйиротҳои кадрӣ дар факултети ҳуқуқшиносӣ тақозо менамоянд, ки онҳо воқеъбинона ва аз равшанӣ талаботи имрӯза ба қалам дода шаванд.

Маҳз бо дарназардошти ҳамин зарурият ба муносибати таҷлили 70-умин солгарди таъсиси факултети ҳуқуқшиносии ДМТ китоби иборат аз 332 саҳифа бо номи «Меҳвари рушди илми ҳуқуқшиносӣ» рӯи ҷоп омад. Китоби мазкур ба инъикоси дастовардҳои дирӯз, имрӯз ва дурнамои факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бахшида шуда, аз саҳифаҳои дурахшону нотакрор, роҳи пуршебу фароз ва басо пуррифтихор тайнамадаи факултет, диловарӣю қорнамоиҳои устодони забардаст, олимони шухратёр, омӯзгорони асил ва дастпарварони содиқи ин коҳи мухташами нуру маърифат хикоят намуда, дар он ба наслҳои имрӯзу фардо оид ба воқеияти рушди факултети ҳуқуқши-

носӣ дар дарозии 70 соли таърих ва хусусан даврони Истиклолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон иттилооти муътамад пешниҳод мешавад.

Ҳамчунин, китоби дигари иборат аз 140 саҳифа таҳти унвони «Саҳифаҳои дурахшони 70 соли пуршараф» аз ҷоп баромад, ки дарбаргирандаи лаҳзаҳои дурахшон ва хотирмони дастпарварони факултет дар масири 70 солро фаро мегирад.

Китобҳои мазкур барои қулли ҳуқуқшиносони кишвар дар роҳи шиноخت, эътироф ва арҷгузорӣ ба хизматҳои арзандаву шоистаи саромадон ва давомдихандагони факултети ҳуқуқшиносӣ дастури муфид хоҳанд буд.

Таҳияи
Ҷаҳонгир САЪДИЗОДА

ҲИМОЯИ РИСОЛАҲОИ ИЛМӢ ҲУМОЮН БОД!

Барои устодон ва донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносӣ моёи ифтихор ва сарфарозист, ки рӯз аз рӯз шумораи устодони унвондор меафзояд. Онҳо бо дарки масъулияти баланди касбӣ рисолаҳои илмӣ худро сарбаландона химоя намуда, ҳазинаи илмӣ факултетро пурғановат менамоянд. Аз ҷумла, санаи 15-уми октябри соли 2019 ассистенти кафедраи ҳуқуқи байналмилалӣ Саломов Исроил Исмаилович дар мавзӯи «Проблемаҳои падидаи кайду шарт дар бораи тартиби оммавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва таърихи 29-уми октябри соли 2019 ассистенти кафедраи ҳуқуқи конституционӣ Раҳмон Да-

лер Сафарбек дар мавзӯи «Табиати ҳуқуқи санадҳои Суди конституционӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон» рисолаҳои илмиашонро дар Шӯрои диссертатсионӣ миллии назди факултети ҳуқуқшиносии ДМТ сарбаландона дифоъ намуданд.

Идораи рӯзномаи «Минбари ҳуқуқшинос», садорати факултети ҳуқуқшиносӣ, устодону кормандон ва донишҷӯёни ин даргоҳи илму маърифат Саломов И.И. ва Раҳмон Д.С.-ро бо ин дастоварди арзишмандашон самимона табрик намуда, ба эшон камолоти муваффақона ва бурдборихои беназирро дар соҳаи илм таманно менамоянд.

НИЗОМИ ҲУҚУҚИИ МИЛЛИИ ТОҶИКИСТОН ВА КИШВАРҲОИ ИДМ: ТАМОЮЛ ВА ДУРНАМО

Таҳти ин унвон таърихи 31-уми октябри соли 2019 дар Донишгоҳи славянии Тоҷикистону Россия ҳафтумин конференсия байналмилалӣ илмию амалӣ бахшида ба 25-умин солгарди Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардид.

Дар қорӣ конференсияи байналмилалӣ илмию амалӣ як қатор олимони вазиди соҳаи ҳуқуқшиносии кишварҳои узви ИДМ ва Ҷумҳурии Тоҷикистон, аспирантону магистрантон ва донишҷӯён

иштирок намуда, оид ба масъалаҳои мурабӣ илми ҳуқуқшиносӣ ибрози назар намуданд.

Боиси тазаккур аст, ки дар қорӣ конференсия як зумра аз олимону донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон низ иштирок намуда, доир ба мавзӯҳои гуногуни илми ҳуқуқшиносӣ, аз ҷумла оид ба мушкилоти татбиқсозии ҳуқуқу озодихоӣ инсон ва шаҳрванд дар замони муосир, механизмҳои химояи ҳуқуқи инсон, амнияти миллий, суди арбитражӣ ва ғ. ибрози на-

зар намуданд.

Дар фарҷоми конференсияи байналмилалӣ байни маърузачиён ва иштирокчиён вобаста ба маърузаҳои матраҳгардида баҳсу мунозираҳои судманди илмӣ сурат гирифт. Изхори умед карда шуд, ки ҷорабинии мазкур дар раванқ бахшидани соҳаҳои мухталифи илми ҳуқуқшиносии кишварҳои ИДМ, аз ҷумла Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсири мусбати худро хоҳад гузошт.

Таҳияи Миралӣ СОБИРОВ

Абдурахим ХОЛИҚЗОДА
Раиси Кумитаи Маҷлиси
намоёндогони Маҷлиси Олии
ба сохтори давлатӣ ва
худидоракунии маҳаллӣ,
д.и.ғ., профессор

ЭССЕ БА КОНСТИТУТСИЯ ВА ОМИЛҲОИ ПЕЧИДАГИҲОИ БУҲРОНИ ҲУҚУҚИИ ОЛАМ

(БАҲШИДА БА 25-УМИН СОЛГАРДИ КОНСТИТУТСИЯИ ТОҶИКИСТОН)

Бо амри тақдир ва ҳикмати таърих тоҷикон дар замони нав давстовардҳои бузурги таърихию тақдирсози худ – бунёди давлати мустақили миллӣ, таъмини Истиқлоли давлатӣ, дастрасӣ ба ваҳдати миллӣ, қабули Конститутсияи мардумӣ, таъмини соҳибхитиёрии халқӣ ва миллиро таҳти роҳбарии хирадмандонаи фарзанди фарзонаи миллат, ки номаш дар сафҳаи таърихи башар бо хатти зарин чун Пешвои миллати тоҷик сабт шуд, шарафёб шуданд.

Давроне, ки тоҷикон бо роҳбарии пешвои худ ба ин музаффариятҳои бузург ноил шуданд, бо ҳама пастию баландхояш, воқеан як даврони хотирмону ҳикматомӯзи таърихист, ки кадр манзалаат ва ҳикмату бузургии он бо мурури замон фарохтар, азимтар ва пурчилотар эҳсос хоҳад шуд.

Ин рӯзгор бо гузашти солҳо барои халқи мо ба сони рӯзгори ташкилҳои давлат ва қабули нахустин конститутсияҳои кишварҳои бузурги олам - Амрико, Фаронса, Олмон ва ғ., ки имрӯз бо ифтихор аз он рӯзгор ва қахрамониҳо ёд менамоянд, таъдил хоҳад ёфт. Дуруст аст, ки агар мо ва наслҳои ояндамон мисли ҳамон халқиятҳои пешрафта тавонем атрофи арзишҳои меҳварии Конститутсия ва дигар дастовардҳои монанди муттаҳид буда, ном ва амалҳои пешвоимонро мисли амалкардаҳои падарон - асосгузори давлатҳои онҳо дар масири рӯзгори худ ва ояндагон азизу мухтарам дорем, арҷгузори ва пайравӣ намоем.

Аз ин хотир, дар шароити кунунӣ вазифаи муқаддаси ҳар як шаҳрванди ин давлат, ки нисбат ба имрӯзу фардои фарзандони худ бетараф нест, ин дастоварду музаффариятҳои дуруст дарк намудан аст, аз онҳо арҷгузори қардан, ҷиҳати рушду тақмили он қадамҳои устувори фикрӣ ва амалиро дар макон ва мавқеи ҳеш гузоштан аст.

Конститутсия, яъне паймони ҷомеаи адолатноки мо, муайянкунандаи наби ҳастии сиёсату ҳуқуқи миллат ва шохроҳи рушди давлати мо аз зумраи ин дастовардҳои назаррас маҳсуб мегардад.

САБУҚИ ВА МУШКИЛИИ ФАҲМИ ҲИҚМАТҲОИ КОНСТИТУТСИЯ ДАР ШАРОИТИ БУҲРОНИ ҲУҚУҚИ

Атрофи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун санади олии ҳуқуқӣ, ҳуҷҷати сарнавишти миллат, роҳнамо ва дурнамои орзуи омили халқ,

замина ва рӯҳи низоми ҳуқуқи миллат, сармашки эҷод ва рушди қонунгузори, ҳуҷҷати созиши иҷтимоӣ, қафолати ҳуқуқу озолихо, «қавлу қасами миллати тоҷик дар назди аҳли ҷаҳон» (Э. Раҳмон), эътирофгарии соҳибхитиёрии давлатӣ, тақсимгарии адли сиёсӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ, баёнгарии ҳокимияти халқу тараннумгарии ҳуқуқи инсон чизе навиштан барои ҳар фарзанди содиқу вафодор ва ҳуқуқдону ҳақшинос сабукию мушқилихо дорад.

Сабуқи дар он аст, ки ҳар меъёри ҳуқуқпешниҳодкунанда, ҳар вазифаи масъули созандаю ҳар эълонии илҳомбахшанда бо он, ки ба ҳар яки мо равона шудааст, моро бо тамоми ҳастӣ ҳамчун ҷузъи ҷаҳол, созанда ва эҷодкору таҳиякунандаи зиндагии худ муаррифӣ карда, илҳом ва завқи зиндагиро эҷодкорино дар мо афзун гардонида, қаламро дар баёни мақоми ҳуқуқи худ, миллати ҳеш ва давлати таъсисдодаи Пешво ва халқамон нерӯ мебахшад.

Нуктаи муҳимтарини ин завқ дар маконе таваққуф менамояд, ки ин паймони поквичдонии халқ бо қудрати сиёсӣ барои саодати фарзандону ояндагон мову шумо шароит фароҳам меорад, моро ба хотири саодати яқдигар муттаҳид месозад, ҳақҳо ва масъулиятҳои монанди дар мизони адлу инсоф, баробарию бародарӣ дар зерӣ як бому як ҳаво эълон ва муқаддас мегардонад. Дарк ва фаҳми ин паҳно барои ҳар фарди ин иттиҳод, ки ҳудро миллати соҳибдавлат эълон намудааст, ҳамчун унсурҳои муҳими худшиносии сиёсату ҳуқуқӣ шарт ва зарур аст.

Мушқили он аст, ки бо ин завқи беандоза, ки Конститутсияи кишвар ҳар инсонро, аз ҷумла гӯянда ва муҳотабро дар маркази ҳаёти иҷтимоӣ қарор дода, тамоми низоми ҳуқуқӣ, идорӣ ва фишангҳои таъсиррасонии назоратиро судиро барои хушбахтӣ, саодатмандӣ ва зиндагии арзандаи ҳар як инсон таҳия кардааст, ёфтани ҳарфи муносибу мунсифона, баҳои воқеӣ ва андешаи ҳақиқатнигоронаи баробарвазни ин арзишҳо, мисли риояи устувори ботинӣ ва зоҳирӣ он қоидаю рафторҳо, на танҳо аз инсонии оддӣ, инчунин, аз ҳар ҳуқуқшинос ва олим масъулия-

ти ҳоссаю такозо мекунад.

Арзишҳои воқеи ҳуқуқу озолихои инсон, дахлнопазирии ҳаёт, соҳибхитиёрии давлатӣ, давлати демократӣ, дунявият, ҷомеаи шаҳрвандии ҳуқуқӣ, ҳаққи молиқият, забони давлатӣ, тақсимои ҳокимияти давлатӣ, тартиботи ҷамъиятӣ, амнияти миллӣ, таҳияи низоми адолатноки судӣ, интиҳоботи овоз, озолии суҳан, вичдон, баробарӣ дар назди қонун, ғуноғундешӣ, рамзҳои миллӣ, ҳифзи муқаддасоти миллӣ ва амсоли ин ҳама на танҳо сазовори таҳлил, эътироф, таҳсин ва ифтихори миллӣ мебошад, балки ҳар як аз ин ғояҳо, арзишҳо ва дастовардҳо бори амонати рушди ҷаҳонро солаи таърихино доранд, ки дар умум дарки дурусти ҳикмати онҳо ва дастрасӣ дар татбиқи онҳо дар шароити ноороми ҷаҳонишавӣ манфиатҳо қори саҳл нест.

Имрӯз гиромидошту кадршиносии ва риояи ақсари арзишҳои конститутсионӣ ба мушқилии ҷиддии давлатҳои рӯ ба рушд таъдил ёфтааст. Меъёрҳои қонун ва санадҳои байналмилалӣ ақсаран таҳти фишори ҷаҳонишавӣ манфиатҳо на танҳо инхироф гаштаанд, балки ҳамоҳангию мувозанатро байни ҳам гум кардаанд. Олами ҳуқуқ ба бӯҳрон гирифторм шуда, муҳимтарин санади ҳар як кишвар - Конститутсияро ба ҳолати мушқил гирифторм кардаанд.

Гузашта аз ин, дар андеша атрофи Конститутсия шохроҳи таърихӣ фаҳми он, ки аз истилоҳи лотинӣ «constitution» дар «Муқолама оид ба давлат»-и ҳуқуқшиноси қадимаи Рим Марк Туллий Ситсерон дар он лаҳзае, ки вай аз омехтаи нави идораи давлати монархӣ, аристократӣ ва демократӣ шакли нави идораи давлатро пешниҳод кард ва онро ҳамчун «сохтор», «конструксия» ва тар-

тиби нави идора бо иборати «чунин конститутсия» ёдрас шуд (яъне чунин рамз, чунин усул ва тарзи ташкили идора) ва сабаби ин мафҳум то феълӣ лотинӣ «constituere» «муқаррар қардан», «таъсис додан», «қарор қардан» ва аз он ба шакли қарорҳои императорони замони принципати Рим - «эдиктҳо», «декретҳо», ва «мандатҳо» чун «constituo» ифода ёфтанд ва аз он дар замони нав дар натиҷаи муборизаи кишварҳои аврупоӣю амриқоӣ ҳамчун ҳуҷҷати сарнавиштосоз, паймони байни қувваҳои муқтаддиф ва қудрати сиёсӣ дар қори ташкили ҳокимияти давлатӣ таъдил ёфтанд ва дар даврони муборизаи озолихои халқҳои барои озолихоишон муборизабаранда моҳияти ҳуҷҷати озолихононаро гирифтани он бояд ба инобат гирифта шаванд.

ҶАРО?

Чунки бо вучуди тағйирпазирии шакли ва паҳнои фаҳми шакли то ҳанӯз ҳам истилоҳи «конститутсия» ҳамон маъноҳои ибтидоӣю худро ҳамчун қонуни объективӣю рушди падидаи сиёсӣ то ҳалле ҳифз намуда, иловатан самтҳои навро қасб қарда истодааст.

Имрӯз конститутсияҳо дар баробари он, ки ҳамчун қонуни асосии кишварҳо қувваи олии ҳуқуқӣ дошта, аслҳои ташкили ҳокимияти давлатӣ, асосҳои мақоми ҳуқуқи шахс, сарҳади амали ҳокимияти давлатӣ ва озолихои инсонро муқаррар мекунанд, эҳсоси ҳуқуқи ҷомеа ҳамчун нави эҳсоси ҷамъиятӣ, вобаста ба шароити рушди кишварҳо, ба ин санад таъя бар дидгоҳҳои дигар низ задаанд. Иддае аз давлатҳо вобаста ба фаҳми мафкураи сиёсату ҳуқуқиашон ба нуктаи сарҳади амали қудрати сиёсӣ ва маҳдудиятҳои конститутсионӣ «конститутсионизм», дигарҳо ба ҷанбаи ҳуқуқу озолихои инсон «либерализми ҳуқуқӣ ё конститутсионӣ», сеюмиҳо ба ин ҳуҷҷати тақдирсоз ҳамчун бахтномаи худ муроҷиат қарда, дар он шарту шароити расидан ба саодати зиндагиро аз паҳноҳои муқтаддифи дигар ҷустуҷӯ намуда ба «қонунияти конститутсионӣ» рӯ овардаанд.

Дар замони гузашта низ дидгоҳро, ки конститутсияро чун паймони миёни мардум ва қудрат муаррифӣ мекард, гурӯҳе ба демократия чун симмати ҳамирмои он (Ж.Ж.Руссо), иддаи дигаре ба шакли ҳоссаи монархияи конститутсионӣ (И. Кант) ва дигарон ба ҷанбаҳои гуногуни ҳаёти сиёсӣ ва ҳуқуқи он истодагарӣ мекарданд.

Дуруст аст, ки роҳҳои расидан ба авҷи аълои рушди дав-

латдорӣ аз авомили муқтаддиф вобаста аст ва он метавонад вобаста ба шароит, макону замон ва нерӯҳои таъсиррасон дар шакли муқтаддифи афзалиятдор зухур намояд, аммо дар самти ҳуқуқи рушди давлат воқеияти воқеи арзишҳои конститутсионӣ, ки аз орзуи омили аслии халқ манша мегирад, дар ҳаёти шаҳрвандон, арҷгузори ба муқаддасоти он аз ҷониби ҳама, шахсони воқеӣ, ҳуқуқӣ, мансабдор ва сохторҳои давлатӣ нақш ва маҳаки марказии ин равандро ҳамеша имкони таъмин намудан дорад.

Халқ ва миллатҳо, ки дар масири таърих роҳи дурусти ташаккули худро пайдо намуданд ва имрӯз аз бисёр ҷиҳат намунаи ибрати майдони сиёсии олам гаштаанд, маҳз дар ҳамин шохроҳи воқеият ва қонунияти конститутсионӣ қадам задаанд.

Соли равон мардуми Тоҷикистон 25 - умин солгарди ин санади тақдирсози миллатро қашн мегаранд. Муттаимем, ки бисёриҳо дар бораи дастовардҳо ва арзишҳои ин санади тақдирсоз ҳарфҳои зиёди қўнаю нав мегӯянд менависанд, ки ҳар як барои худшиносии миллӣ ва ҳуқуқӣ арзиши худро доранд.

Мо ҳам дар ин ҷараён зарур шуморидем, ки вобаста ба вазъи ҷаҳони муосир бо истифодаи усули параллелӣ ва қисӣ роҷеъ ба арзиши олии ва муқаддас будани ин санад дар паҳнои илми ҳуқуқ изхори назар намуда, дидгоҳамонро доир ба ҳарими ҳарами садокат ва масъулияти ҳар ватандор баён сохта, доир ба мушқилои аслии бӯҳрони ҳуқуқи олам, ки аз муносибатҳои худсарона ва ниғилистона ба ин санади тақдирсоз, манша мегирад фикри худро иброз намоем.

Баҳс нест, ки ҳар соҳибватан, ҳар шаҳрванд ва ҳар инсон, қатъи назар аз ҳама мушқилои печидагии зиндагӣ, дар қалбаш меҳру муҳаббат ва эҳтиромро нисбат ба Ватан ва макони бӯдо боши худ ва фарзандонаш дорад, ки он дар иртибот бо воқеаҳои ҳуқуқи сиёсӣ, иҷтимоию табиӣ, маънавию ахлоқӣ ва ғ. шакл гирифтааст. Муҳим он аст, ки дар роҳи муносибат бо Ватан манобеи ин муҳаббат бо мақоми ҳуқуқи шаклгирии он дуруст дарк ва ҳазм шавад. Иддае ба шаклгирии манобеи иқтисодӣ мутаваҷҷеҳ шуда, аз дигар ҷанбаҳои ин иртиботи инсон бо Ватан дурӣ меҷӯянд. Ҳол он ки ҳар пайванди ахлоқӣ, эътиқодӣ, ҳуқуқӣ ва амсоли инҳо қамтар аз омили иқтисодӣ набува, барои саодати инсон муҳим мебошад. Аммо инсон ҳамона ба манобеи иқтисодӣ ва рӯзмарра мутаваҷҷеҳ аст.

(давом дорад)

Изатулло МАҲМУДОВ
мудири кафедраи ҳуқуқи
судӣ ва назорати прокурорӣ,
н.и.х., дотсент

Курбон КУРБОНОВ
мудири кафедраи ҳуқуқи
нақият ва ҳуқуқи истифодаи
сарватҳои табиӣ, н.и.х., дотсент

Соли равон аз замони таъсис ва ба фаъолият оғоз кардани факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон 70 сол пур мешавад. Ҳанӯз 70 сол муқаддам бо дарки зарурати омода кардани мутахассисони соҳибтаҷрибаи таҳсилоти олии ҳуқуқшиносӣ дошта ва таъмини эҳтиёҷоти хоҷагии халқи мамлакат бо кадрҳои ҳуқуқшинос дар сохтори Университети давлатии Тоҷикистон ба номи В.И. Ленин (ҳоло Донишгоҳи миллии Тоҷикистон) факултети ҳуқуқшиносӣ таъсис дода шуда буд. Таъсиси факултети ҳуқуқшиносиро метавон яке аз дастовардҳои беназир ва рӯйдоди фараҳбахши ҳаёти иҷтимоӣ ва фарҳангии донишгоҳ дар ибтидои солҳои 50-уми қарни гузашта унвон кард. Аз замони таъсис то кунун факултети азизамон роҳи басо пуршараф ва боифтихореро тай намуда, ба як макони муқаддаси илму маърифат ва маркази бонуфузтарини таълимӣ ва илмӣ-таҳқиқотии кишвар табдил ёфтааст.

Факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар масири 70 соли фаъолияти босамар маҳз ба туфайли заҳмати аҳлона ва фидокорихои садокатмандонаи як зумра фарзандони бонангу номуси миллат, шахсиятҳои маъруф, чеҳраҳои номоёни илми ҳуқуқшиносии кишвар, олимони шуҳратёру забардаст, устодони барҷаста, омӯзгорони асил ба пешравию комёбиҳои бузург ноил шуда, ҳамчун маркази бонуфузи илмиву таълимии кишвар эътироф шудааст. Хизматҳои анҷомдодаи ҳайати профессорону омӯзгорони ин боргоҳи илму маърифат аз замони таъсис то кунун дар самти тарбияи мутахассисони варзидаи ҳуқуқшинос, анҷом додани корҳои арзишманди илмӣ-таҳқиқотӣ ва иштироки фаъолона дар ҳаёти ҳуқуқӣ, тарбиявӣ ва ҷамъиятии Ватани маҳбубамон беназиранд.

Мавриди зикр аст, ки ҳайати профессорону омӯзгорон ва кормандони факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бо пуштибонии амиқ аз сиёсати хирадмандона, бобарор ва ҳадафмандонаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар баргузорию муҳимтарин чорабиниҳои сиёсиву фарҳангии умумиҷумҳуриявӣ фаъолона ширкат намуда, дар устувории пояҳои ҳуқуқии давлатдорӣ миллӣ, тарғибу ташвиқи мазмуни қонунгузорӣ ва баланд бардоштани фарҳанги ҳуқуқии аҳоли ҳиссаи арзандаи худро мегузоранд.

Дар масири 70 сол ҳазорон ҷавонони бонангу номус ва ҳисси баланди механпарастидошта факултети маҳбубамонро сарбаландона хатм намуда, бо дарки баланди масъулиятшиносӣ дар мақомоти хифзи ҳуқуқ, дигар сохторҳои давлатӣ ва ниҳодҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ содикона ва софдилона меҳнат карда истодаанд. Хатмкардагони ин маҳзани илму маърифат дар татбиқи сиёсати ҳуқуқии давлат, иҷрои барномаву стандартҳои давлатӣ, омода кардани мутахассисони сатҳи баланд ва рақобатпазир ба бозори меҳнат, анҷом додани корҳои бунёдии илмӣ-таҳқиқотӣ, тарғибу ташвиқи қонунгузорӣ, баланд бардоштани фарҳанги ҳуқуқии аҳоли нақши арзанда доранд.

Зимнан ёдрас бояд шуд, ки дар факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон низ аз соли таъсис то кунун як зумра устодону омӯзгороне қору фаъо-

лият мекарданд, ки бо осори арзишманду гаронбаҳо, дониши баланди назариявӣ, ҳислати нақӯ, ахлоқи ҳамида, фарҳанги воло ва масъулияти баландшон илми ҳуқуқшиносии тоҷикро на танҳо дар дохил, балки берун аз марзи кишвар ба таври шоиста муаррифӣ кардаанд. Манзури мо пос доштани хотираи неки устодони забардаст, ки дар марҳилаҳои гуногуни рушди факултети ҳуқуқшиносӣ дар ин маҳзани илм фаъолият карда, имрӯз дар қайди ҳаёт нестанд. Мо бо ифтихорноми неки устодони зиндаёд – Раҷабов С.А., Муллоев М.М., Розиков Ш., Ойгензихт В.А., Мелкумов В.Г., Чалилов Ҷ.Р., Франк Л.Ф., Усмонов О.У., Мавлонов А.М., Қосимов С.М., Раҷабов С.Р., Ҷабборов Р.Ҷ., Орифов Ҷ.С., Холиков Р.Х., Салимов Х.С., Менглиев Ш.М., Холиков К.Н. ва дахҳо устодони дигарро, ки тавассути эҷоди асарҳои беэаволи худ дар рушди илми ҳуқуқшиносӣ саҳми беназир доранд, ба забон меорем. Онҳо ҳамчун устодони соҳибмактаб дар тарбияи кадрҳои илмӣ саҳм дошта, шоғирдони зиёдеро ба камол расонидаанд. Мо вазифадорем, ки ҳамеша аз хизмату заҳматҳои содиконаи устодоне, ки то лаҳзаҳои вопасини умри бобаракати хеш бо дарки баланди масъулият дар факултети ҳуқуқшиносӣ рисолати баланди омӯзгориро анҷом додаанд, ба неки ёд кунем. Онҳо харғиз фаромӯш намешаванд, зеро мероси илмиву пажӯҳишӣ ва маънавии онҳо номашонро ҷовид гардондааст.

Маҳз бо шарофати Истиклолияти давлатӣ факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон марҳилаи сифатан нави рушдро қасб намуда, ба ин васила дар тамоми самтҳои афзалиятноки ҳаёти таълимӣ, илмӣ ва тарбиявӣ факултет як қаҳиши бузурге ба вуқӯъ пайваст. Имрӯзҳо бо ифтихор метавон саҳми калони устодону омӯзгорон ва дастпарварони ин маҳзани илму маърифат ва ойинаи

илму амалияи ҳуқуқро дар солҳои Истиклолияти давлатии Тоҷикистон дар самти таҳияи лоиҳаи Конститутсия, таҳия ва қабули қонунҳои ҷавобгӯ ба манфиатҳои миллӣ ва беҳдошти зиндагии аҳолии кишвар, баланд бардоштани фарҳанги ҳуқуқии аҳоли, омода кардани кадрҳои илмӣ, тақмили санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, таҳия ва қабули барномаву концепсияҳои давлатӣ ва дар зехну тафакқури мардуми кишвар парвариш намудани андешаи эҳтиром ба қонунияти адолат, механпарастӣ, хувияти миллӣ, ҳисси эҳтиром ва эътимоду боварию ба сиёсати давлатӣ махсус хотирнишон сохт. Дар воқеъ факултет ба ифтихори илму амалияи ҳуқуқшиносӣ табдил ёфтааст.

Айни замон дар факултет мактабҳои илмӣ як зумра олимону донишмандони маъруф, аз қабили мактаби академикҳо Ф.Т. Тохиров, М.А. Маҳмудзода, аъзои вобастаи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон М.З. Раҳимзода ва Э.С. Насриддинзода, докторҳои илмҳои

норшоҳ А.М., Азиззода У.А., Сафарзода Б.А., Сафарзода А.И., Гадов Б.С., Курбонов Қ.Ш., номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсентон Раҳмон Д.С., Раҷабов М.Н., Мирзамонзода Х.М., Сангинов Д.Ш., Назаров А.К., Маҳмудов И.Т., Курбонов Қ.Б., Саъдизода Ҷ. ва ҷанде дигарон амал мекунанд, ки дар тарбия ва ба камол расонидани кадрҳои илмӣ саҳми назаррас доранд.

Басо рамзист, ки ҷашни 70-солагии таъсиси факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар рӯзҳои таҷлили ҷашни 25-солагии қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон рост омадааст. Маҳз 25 сол муқаддам мардуми сарбаланду фарҳангсолор ва тамаддунофару бунёдқори тоҷик аввалин маротиба аз тариқи раёипурсии умумихалқӣ ба тарафдорӣ Конститутсияе овоз дода буданд, ки он тамоми орзуву ормон ва хувияти озодихоҳиву озодиандешии мардуми тоҷикро дар худ ифода намуда, барои пойдорӣ ҳокимияти конститусионӣ, таҳкими рукнҳои давлатдорӣ, ноил гардидан ба пешравихои бузурги сиёсиву иқтисодӣ ва иҷтимоиву фарҳангӣ, ташаккули ҷомеаи шаҳрвандӣ, муҳайё намудани шароити арзандаи зиндагонии босаодати хар фард ва ояндаи дурахшони Тоҷикистони азиз ҳамчун давлати демокративу ҳуқуқбунёдзаминаҳои мусоидро фароҳам овард. Боиси сарфарозист, ки аз баракати Истиклолияти давлатӣ ва шарофати Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар заминаи ташаббусҳои созандаву бунёдқоронаи Пешвои муаззами миллат дар ҳаёти иқтисодиву иҷтимоии сокинони Ватани маҳбубамон рӯйдодҳои муҳимму фараҳбахш ба вуқӯъ пайваста, Тоҷикистон бомаром пеш мееравад.

Дастпарварони факултет имрӯзҳо бо дарки ифтихо-

ри ватандорӣ дар вазифаҳои гуногуни роҳбарикунандаи мақомоти ҳокимияти иҷроия, қонунгузор ва судӣ, инчунин дигар сохторҳои хифзи ҳуқуқ, ба монанди судья, прокурор, вазир, муфаттиш, адвокат, нотариус, ҳуқуқшиноси корхона, муассиса, ташкилотҳо ва ғ. сарбаландона фаъолият карда истода, дар ҷодаи таъмини қонуният, волоияти қонун, адолати иҷтимоӣ, хифзи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, химояи манфиатҳои миллӣ ва таҳкими ҳаёти ҳуқуқии ҷомеа саҳми назаррас доранд.

Эътироф бояд намуд, ки аз ҷониби ҳайати устодони факултет дар самти таҳкиму густариши ҳаёти ҳуқуқии ҷомеа қорҳои арзишманде анҷом дода шудаанд. Барои саҳми назаррас ва хизматҳои шоён дар тарбияи мутахассисони ҷавон, рушди низомии ҳуқуқии кишвар, пешбурди ҳаёти илмӣ, таълимӣ ва тарбиявӣ як зумра устодони забардасти факултети ҳуқуқшиносӣ дар солҳои Истиклолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун нишони кадршиносӣ аз ҷониби Роҳбари давлат, Пешвои муаззами миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо мукофотҳои давлатӣ, медалу ифтихорномаҳо, мукофотҳои соҳавӣ ва дигар ҷоишаҳо сарфароз гардонда шудаанд.

Ҷавобан ба ғамхориҳои рузафуни роҳбарияти давлату Ҳукумати кишвар ҳайати профессорону омӯзгорони факултети ҳуқуқшиносиро зарур аст, ки қорҳои бузурге дар оянда анҷом дода, бо хулоса ва пешгӯйҳои илман асосноки худ барои устувории пояҳои ҳуқуқии давлатдорӣ миллӣ ва таҳкими рӯзгори ҳуқуқии ҷомеа мусоидат намоянд.

Бо ҳамин ниятҳои неқ кулли устодону донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносӣ ва алоқамандони касби пуршарафи ҳуқуқшиносиро ба ифтихори таҷлили ҷашни 70-солагии факултети ҳуқуқшиносии ДМТ ва 25-солагии қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон самимона табрик гуфта, барояшон пешрафт, комёбиву дастовардҳои нави илмиву эҷодиро орзу намуда, ба факултети азизамон роҳи сафедро таманно дорем.

ҳуқуқшиносӣ, профессорон Тағойназаров Ш.Т., Шарифов Т.Ш., Сотиволдиев Р.Ш., Ғаюров Ш.К., Искандаров З.Х., Холиқзода А.Ф., Ализода З., Мачидзода Ҷ.З. Муртазокулов Ҷ.С., Ғафурзода А.Д., Бозоров Р.Б., Ди-

ТАБРИКОТ ВА ҚАДРДОНӢ

Дар ин лаҳзаҳои бисёр фарахбахш тамоми устодон ва донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносиро нишоти шодии идона фаро гирифтааст. Зеро, боргоҳе, ки барои эшон бисёр муқаддас аст, даргоҳе, ки ҳазорон мутахассисони варзадаи ҳуқуқшиносро ба камол расонидааст — факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба синни ҳафтод мерасад. Ҳамзамон, фарахбахш онаст, ки таҷлили ин санаи муборак ба таҷлили 25-умин солгарди қабули санади тақдирсози давлату миллати тоҷик — Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон рост омадааст, ки худ фоли некест барои аҳли ҳуқуқшиносон.

Бо мақсади дар сатҳи баланд таҷлил намудани 70-умин солгарди таъсисёбии факултети ҳуқуқшиносӣ аз ҷониби раёсати Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва садорати факултети ҳуқуқшиносӣ тадбирҳои зиёд рӯи даст гирифта шуд, ки яке аз он дар вазъияти тантанавӣ таҷлил намудани ин санаи муборак мебошад. Маҳз бо ҳамин мақсад таърихи 30-юми октябри соли 2019 дар бинои марказии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бо ҳу-

зури мубораки роҳбарони мақомоти роҳбарикунандаи давлатӣ, сохторҳои ҳифзи ҳуқуқ ва олимони саршиносӣ илми ҳуқуқшиносӣ ҷамъомади тантанавӣ баргузор гардид. Дар ин ҷорабинии сатҳи баланд роҳбарони як қатор мақомоти давлатӣ, аз ҷумла Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Суди конститусионӣ, Суди Олӣ, Суди олии иқтисодӣ, Прокуратураи генералӣ, Вазорати адлия, Вазорати корҳои дохилӣ, Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия, Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва дигар сохторҳои идораҳои давлатӣ иштирок намуда, 25-умин солгарди қабули Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 70-умин солгарди таъсисёбии факултети ҳуқуқшиносиро ба мардуми шарафманди тоҷик ва устодону донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносӣ табрику муборакбод намуданд.

Боиси хушнудиву сарфа-

розист, ки ҷихати таҷлили ин санаи фархунда ба унвони садорати факултети ҳуқуқшиносӣ аз номи роҳбарони як зумра мақомоти давлатӣ, сохтору идораҳои онҳо, донишгоҳу донишқадаҳо ва ташкилоту муассисаҳои давлативу ҳусусӣ номаҳои шодбошӣ ирсол гардиданд, ки садорати факултет ба ҳама онҳо изхори сипосу миннатдорӣ самимии худро иброз менамояд. Аз ҷумла, номаҳои табрикотӣ аз номи Роҳбари дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси Суди конститусионӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси Суди олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Прокурори генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазири адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Вазири корҳои дохилии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Директори Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Директори Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси Комиссияи марказии интихобот ва раёйпурсии Ҷумҳурии

Тоҷикистон, Директори маркази миллии конунгузории назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Раиси Кумитаи кор бо ҷавонон ва варзиши назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, Директори маркази тадқиқоти стратегияи назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Директори Китобхонаи миллии Тоҷикистон, Ректори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон, Ректори Донишқадаи соҳибкорӣ ва хизмати Тоҷикистон ва дигар мақомоти давлатӣ ирсол гардиданд.

Маврид ба тазаккур аст, ки захмату меҳнати пайваста ва шабонарӯзии устодони факултети ҳуқуқшиносӣ дар самти омода намудани мутахассисони баландиҳтисос, ватандӯсту ватанпарвар ва сахми арзандашон дар корҳои давлативу ҷамъиятӣ боиси қадрдонӣ гардиданашон аз ҷониби як қатор мақомоти давлатӣ гардид. Онҳо бо медалу ифтихорномаҳои давлативу соҳавӣ мукофотонида шуданд. Аз ҷумла, ба зумрае аз устодони факултет нишони «Аълочии маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Медал барои хамкорӣ»-и Прокуратураи генералӣ, медали ҷашнии «90-сола-

гии адлия», медали ҷашнии «10-солагии Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия», медали ҷашнии «20-солагии Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Ифтихорнома»-и Суди конститусионӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, «Ифтихорнома»-и Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, «Ифтихорнома»-и Маркази миллии конунгузории назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, «Ифтихорнома»-и Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, «Ифтихорнома»-и Кумитаи кор бо ҷавонон ва варзиши назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар мақомоти давлатӣ дар вазъияти тантанавӣ супорида шуд.

Садорат ва устодони факултети ҳуқуқшиносӣ аз дастгирӣ ва таваҷҷуҳи беандозаи сохтору мақомоти давлатӣ ба ин даргоҳи илму хирад изхори сипос намуда, ҷавобан ба ин тамоми нуруи худро баҳри поянда нигоҳ доштани мартабаи баланди факултет ва омода намудани мутахассисони варзидаи ҳуқуқшинос ҷихати хизмати содиқонаву софдилона ба нафъи Тоҷикистони азиз сарфарбар менамоянд.

ФАЪОЛИЯТИ ГУНОГУНЧАБҲА ВА САМАРАНОКИ ФАКУЛТЕТИ ХУҚУҚШИНОСИ

Бурҳонали БУЙДОҚОВ
донишҷӯи соли 4

70 СОЛИ ТАЛОШУ КОМЁБИҲО

Факултети ҳуқуқшиносӣ қадимтарин сохтори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба ҳисоб рафта, баъди як соли фаъолияти он таъсис дода ёфтааст. Факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ фаъолияти гуногунҷабҳа дорад, ки мақом ва нақши онро дар низоми сохторҳои донишгоҳ ва умуман муассисаҳои олии кишвар муайян менамояд. Факултет фаъолияти худро дар самтҳои тайёр намудани кадрҳои баландиҳтисоси ҳуқуқшиносӣ ҳамчун маркази асосӣ ва пешбари таҳсилоти олии касбии ҳуқуқшиносӣ дар ҚТ, таҳқиқи паҳлуҳои гуногуни илмҳои ҳуқуқшиносӣ, иштирок дар муайянкунии дурнамои инкишофи конунгузории соҳа ва иштирок дар таҳияи лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва додани хулосаҳои ҳуқуқӣ ба онҳо амалӣ менамояд.

САМТИ МУҲИМ ВА АСОСИИ ФАЪОЛИЯТ: ТАРБИЯ НАМУДАНИ МУТАХАССИСОНИ БАЛАНДИҲТИСОС

Самти муҳим ва асосии фаъолияти факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ ин тарбия намудани мутахассисони баландиҳтисоси соҳаи ҳуқуқшиносӣ ба ҳисоб меравад, ки ин мутахассисон дар бозори меҳнати кишвар мақоми худро пайдо намудаанд. Мусаллам аст, ки таъиноти асосии ҳар як сохтори донишгоҳ ва муассисаҳои таҳсилоти олии дигар тарбия ва омода намудани мутахассисони баландиҳтисос ба ҳисоб меравад. Дар ин замина, факултети ҳуқуқшиносӣ низ ин таъиноти аввалиндараҷаи худро дар сатҳи олии иҷро намуда, кадрҳои баландиҳтисоси соҳаи ҳуқуқшиносиро омода менамояд. Асосгузори сулҳу ваҳдати миллии – Пешвои миллат, Президентӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қайд менамоянд, ки «Мо аз ҷавонон умеди калон дорем, зеро дар оянда маъсулияти давлатдорӣ ва рушди кишвар бар

ухдаи онҳо меафтад. Аз ин рӯ, мо бояд ҷавонро дар рӯҳияи баланди худшиносӣ худогоҳии миллии, ватандӯстӣ ватанпарастӣ ва ифтихор аз давлатдорӣ миллии тарбия намоем, онҳоро ба илму касбомӯзӣ ҳарчи бештар ҷалб кунем, дар миёни наврасону ҷавонон тарзи зиндагии солиро тарғиб созем».

Рохбарияти факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ ҳамин суҳанҳои хирадмандонаи Пешвои миллатро ба роҳбарии гирифта, тарбияи донишҷӯро дар рӯҳияи ватандӯстӣ, худшиносӣ худогоҳӣ, ифтихор аз давлатдорӣ миллии, эҳтиром ба қонун, инсон ва ҳуқуқ озолиҳои он ҳамчун арзиши олии, эҳтироми арзишҳои муқаддаси миллии, талқини ҳисси баланди маъсулият ҷиҳати дастгирӣ ва ширкат варзидан дар амалиномаи сиёсати пешгирифтаи давлат ва Ҳукумати кишвар ва дигар арзишҳои воқеии инсонӣ ба роҳ мондаанд.

Дар факултет таълим дар асоси стандартҳо ва барномаҳои таълимӣ тасдиқгардида бо тарзу усулҳои муосир таълим ва бо истифода аз технологияҳои муосир аз ҷониби устодони донишманду соҳибмаърифат ба роҳ монда мешавад. Факултети ҳуқуқшиносӣ дар татбиқи сиёсати тайёр намудани кадрҳои фаъолият намуда, таъмини босифати кадрҳоро дар мақомоти ҳокимии давлатӣ, идоракунӣ ва давлатӣ, мақомоти ҳудудоракунии маҳаллӣ, мақомоти хифзи ҳуқуқ, ҳадамоти ҳуқуқии корхонаву муассиса ва ташкилотҳо, бонкҳо, ташкилоти молиявӣ қарзӣ ва муассисаҳои олии ҷумҳурӣ амалӣ месозад.

Дар факултети ҳуқуқшиносӣ тамоми шароити мусоид ва зарур барои тайёр намудани мутахассисони баландиҳтисоси муҳайё мешавад. Ҳамчунин адабиёти ҳуқуқии

зиёд аз ҷониби устодон таҳия ва ҷоп гардидаанд, ки ба осон гардидани илмомӯзии донишҷӯни факултет мусоидат менамояд. Дар муқоиса бо дигар сохторҳои ДМТ ва дигар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҳуқуқшиносӣ дар факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ ҳамасола адабиёти

илми ҳуқуқшиносӣ дар самтҳои гуногун мавриди таҳқиқот қарор дода шуда, дар шакли мақолаҳои илмӣ-оммавӣ, монографияҳо, китобҳои дарсӣ, воситаҳои таълимӣ, дастурҳои таълимӣ методӣ ба донишҷӯён пешниҳод карда мешавад, ки ин раванд аз як тараф ба дарки ҳаматарафаи илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз ҷониби донишҷӯён мусоидат намуда, аз тарафи дигар ба рушди илмҳои ҳуқуқшиносӣ кишвар оварда мерасонад. Аксарияти устодон хатмкардаи ҳамин факултет буда, дар самтҳои алоҳидаи илми ҳуқуқшиносӣ соҳибмаърифат мебошанд, қисме аз устодон дорои мақоми илмии худ низ мебошанд, ки аз ҷониби ҷунин устодон таълим додани донишҷӯ бешак ба рушди донишҳои назариявӣ, қобилияти касбӣ малака ва васеъ гардидани ҷаҳонбинии ҳуқуқии онҳо кӯмаки беандоза менамояд. Омилҳои зиқрифта дар маҷмӯъ, боиси он гардидааст, ки дар факултет ҳуқуқшиносони соҳибмаърифат, донишманд ва болаёқат ба қамол расад ва дар мақомоти ҳокимияти давлатӣ, махсусан мақомоти хифзи ҳуқуқ донишманду болаёқат будани донишҷӯни факултети мазкурро дарк намуда, барои ба қор қабул намудани онҳо омода мешавад. Агар ба ҳайати кадрҳои мақомоти хифзи ҳуқуқ назар афканем аён аст, ки аксарияти кадрҳои ин сохторҳо дастпарвари факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ мебошанд, ин аз он ғувох аз он аст, ки мутахассисони дар факултет омодакардашуда ҷавобгӯ ба талаботи бозори меҳнат мебошанд ва факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ таъиноти дигари асосии худ – таъмини мақомотҳои давлатӣ ба кадрҳои баландиҳтисоси соҳаи ҳуқуқшиносиро дар сатҳи қонеъкунанда иҷро намуда истодааст.

Асоснокии илми санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ (илмият) яке аз принципҳои асосӣ дар фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ махсус меёбад. Бо мақсади таъмини принципи мазкур дар раванди таҳияи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ҳайати васеи устодони соҳибмаърифат факултет ба тайёр намудани лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ҷалб карда мешавад.

ДУРНАМОИ ИНКИШОФИ ҚОНУНГУЗОРИИ КИШВАР

Ҳамчунин устодони факултет на танҳо ба тайёр намудани лоиҳаҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ, балки ҳангоми таҳияи барномаҳо, стратегияҳо ва концепсияҳои соҳавӣ низ ҷалб карда мешавад. Раванди ҷалби доираи васеи устодон дар таҳияи лоиҳаҳои санадҳои ҳуқуқӣ шаҳодати он мебошад, ки факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ дар самти муайян намудани дурнамои инкишофи конунгузории кишвар саҳмгузор мебошад.

Иштирок дар шарҳу тавзеҳи мазмун ва муҳтавои санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва тағйироту иловаҳо, ки ба онҳо воридкардуша самти дигари самараноки факултети ҳуқуқшиносӣ ДМТ ба ҳисоб меравад. Дар факултети ҳуқуқшиносӣ ҳамасола қисме аз санадҳои меъёрии ҳуқуқии кишвар мавриди тафсири илмӣ, илмию оммавӣ ва амалӣ қарор дода мешавад, ки ин раванд ба татбиқи дурусти санадҳои тафсиришуда ва аз ҷониби шаҳрвандон дарки воқеии мазмуну моҳияти муқаррароти ин санадҳо мусоидат менамояд. Ҳамчунин устодони факултет дар шарҳу тавзеҳи тағйироту иловаҳо, ки ба санадҳои конунгузории кишвар ворид карда мешавад, иштироки фаъолон доранд. Аз ҷумла, соли 2016 бо мақсади дарки мазмуну воқеии ва мақсадҳои ворид намудани тағйироту иловаҳо ба Конституция аз ҷониби ҳайати устодон гурӯҳи корӣ ташкил карда шуда, дар шаҳри ноҳияҳои кишвар ин тағйироту иловаҳо маънидор карда шуданд. Қайд кардан бамаврид аст, ки ҳамасола бо мақсади шарҳи нуктаҳои Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллии – Пешвои миллат аз ҳайати устодони факултет гурӯҳи корӣ ташкил карда шуда, дар ҳақиқат ба қисми мақомоти давлатӣ дар шаҳри ноҳияҳои кишвар ҷорабинҳои тавзеҳотӣ гузаронида мешавад.

КАФЕДРАИ ЗАБОНҲОИ ХОРИЧӢ:

Назарова З.А.
— н.и.ф. дотсент

Бобоева М.Т.
— н.и.ф. дотсент

Афзалӣ М.К.
— н.и.п. дотсент

Газиёва Ҳ.Ҳ.
— н.и.п. дотсент

Забон ҳамгирии бевоситаи тамаддунҳо ва фарҳангҳо мебошад. Маҳз тавассути забондонӣ шахс метавонад дар замони пешрафти илму технологияи муосир бо шарикони хориҷии худ гуфтугӯ кунад, шартномаҳо ба имзо расонад ва дигар корҳои давлатию тичоратиро анҷом диҳад. Бесабаб нест, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба омӯзиши забонҳои хориҷӣ диққати махсус дода, дар паёмҳо ва суханронҳои худ доимо ин нуктаро таъкид менамоянд.

Пешвои миллат ба ташаккулёбии салоҳияти касбии байнифарҳангии ҷавонон тавачҷуҳои хоса зоҳир намуда, дар рабита бо ин Барномаи давлатии омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул ва қорӣ гардидааст. Ба хоҳири рафъи норасоии кадрҳои баландхаттисоси забондони соҳаи ҳуқуқшиносӣ, вусъати робитаҳои байналмилалӣ, рақобатпазир будан дар бозори ҷаҳонии меҳнат зарурати таъсис додани кафедраи забонҳои хориҷӣ дар назди факултети ҳуқуқшиносӣ ба миён омад. Бо ин мақсад моҳи июни соли 1999 кафедраи забонҳои хориҷӣ ба фаъолият шурӯъ намуд, ки ин амр бо дастури ҳидоятӣ Пешвои муаззами миллат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон, раёсати донишгоҳ ва саҳми бевоситаи собиқ декани факултети ҳуқуқшиносӣ, академик Маҳмудзода Маҳкам Аъзам амалӣ гардид. Нахустин мудири кафедраи забонҳои хориҷии факултети ҳуқуқшиносӣ дотсент Бобоева Мавҷуда Тохировна буданд. Муаллима аз соли 1999 то соли 2012 роҳбарии кафедра ба уҳда доштанд. Ҳангоми ташкилёбии кафедра таълими забонҳои хориҷӣ дар факултет бо қор забон-англисӣ, олмонӣ, фаронсаӣ ва лотинӣ ба роҳ монда шуда буд. Дар кафедраи мазкур аввалин омӯзгорону пажӯҳишгарон, аз қабилӣ дотсент Абирова Ирина Ҳамроевна аз забони олмонӣ, Курбонова Лола Усмоновна аз забонҳои фаронсаӣ ва лотинӣ, Афзалӣ Маҳбуба Камолонна аз забони англисӣ, Шоинбеков Одинабек аз забони англисӣ, Зайниддинов Саид Фатҳиддинович аз забони англисӣ, ассистентон Расулов Абдусаллоҳ аз забони англисӣ ва Начмиддинова Гулбахор аз забони олмонӣ ба донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносӣ дарс мегуфтанд. Соли 2002 дар кафедра забони арабӣ ҳамчун забони дуҷуми омӯзиш дар шуъбаи ҳуқуқи байналмилалӣ ба роҳ

монда шуд. Дар ин давра бо сабаби зиёд шудани соатҳои дарсӣ як зумра устодон, аз қабилӣ Назарова З.А. (забони англисӣ), Шарифова З.А. (забони олмонӣ), Аҳмедова Ҳ.А. (забони англисӣ), Газиёва Ҳ.Ҳ. (забони фаронсаӣ), Иномова М. ва Зокиров Б. (забони арабӣ) ба сифати омӯзгорони штатӣ ба қор қабул шуданд. Устодони кафедра пайваста дар баланд бардоштани маърифати саводнокии донишҷӯён қораҳои заруриро меандешиданд ва ба усули таълими забонҳои хориҷӣ бештар тавачҷу зоҳир менамуданд. Устодони кафедра ҷиҳати дуруст ба роҳ мондани таълими забонҳои хориҷӣ як қатор барномаҳо ва васоити дастурҳои таълимиро таҳия намуданд. Ҳамзамон бо роҳбарии мудири кафедра, дотсент Бобоева М.Т. конференсияҳои байналмилалӣ бо иштироки сафири ҶФО, намояндагони ташкилотҳои бонуфуз, олимони донишгоҳҳои ҷумҳурӣ мунтазам баргузор мегаштанд. Дар ин муддат устодони кафедра, аз қабилӣ Афзалӣ М.К., Назарова З.А. ва Газиёва Ҳ.Ҳ. рисолаҳои номзадӣ худро бомуваффақият дифоъ намуданд. Баъди ба имзо расидани Созишнома оид ба ҳамқорӣ байни ДМТ ва Маркази Конфутсий дар кафедра омӯзиши забони ҷинӣ ҳамчун забони дуҷуми хориҷӣ қор донишҷӯёни шуъбаи ҳуқуқи байналмилалӣ ба роҳ монда шуд. Солҳои 2012-2013 роҳбарии кафедра дотсент Бекмуродов Миралӣ Маҳмадалиевич ба уҳда дошт. Собик проректори ДМТ оид ба муносибатҳои байналмилалӣ бештар ба тақвият додани муоширати коммуникативии донишҷӯён диққати хос зоҳир намуда, қор илмӣ-таҳқиқотии устодони кафедра ба ин самт равона намуд. Солҳои 2013-2016 ба ҳайси мудири кафедраи забонҳои хориҷӣ дотсент Салоҳиддинов Восиф Юсуфалиевич таъин гардид. Дар ин давра омӯзгорон Наврӯзов

Ҷ. аз забони англисӣ, Назарова М. аз забони фаронсаӣ, Раҳмонзода Н. аз забони арабӣ, Чао Чи Мэй аз забони ҷинӣ, Исмоилова Э. аз забони англисӣ ба сифати омӯзгорони соатбайъ ва ҳамқор дар кафедра фаъолият намуданд. Аз соли 2017 инҷониб вазифаи мудири кафедраи забонҳои хориҷӣ ба зимми номзоди илмҳои филологӣ, дотсент Назарова Заррина Абдухамидовна вогузор гардид. Бо мақсади таътиқ намудани «Барномаи давлатии тақмили таълим ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2015-2020», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3-юми июли соли 2014 ба тасвиб расидааст, муаллима қушишу ғайрати хешро баҳри рушди минбаъдаи кафедра дар самти илму таълим ва баланд бардоштани маърифати забондонии муҳассилини факултети мазкур равона намуда, таълими забонҳои хориҷиро тавассути истифодаи технологияи муосир ва баланд бардоштани салоҳияти касбии ҳуқуқшиносони оянда бо мақсади рақобатпазир будан ба бозори ҷаҳонии меҳнат диққати махсус зоҳир менамоянд.

Ҳамзамон қор илмӣ-таҳқиқотии устодони кафедра низ ба мавзӯи «Муосиргардонии таҳсилоти касбӣ самтӣ дар шароити низомии кредитӣ» равона қарда шудааст, ки роҳбарии онро мудири кафедра н.и.ф., дотсент Назарова З.А. ба уҳда доранд. Бо ташаббуси мудири кафедра тамоми барномаҳои қориву таълими кафедра аз нав таҳия қарда шуда, усул ва раванди таълими забонҳои хориҷӣ таҷдиди назар шуд. Дар давоми ду соли охир тамоми устодони штатии кафедра дар Донишкадаи тақмили ихтисос қорҳои пурраи таҳсилро бо равияҳои забонмӯзӣ, технологияи муосир, низомии кредитӣ ва таҳсилоти фосилаӣ гузашта, нақшаҳои илмӣ-таълимиро иҷро намуданд. Устодони кафедра дар давраи фаъолияти хеш дар донишгоҳу донишкадаҳои кишварҳои ИДМ — шаҳрҳои Москва, Санкт-Петербург, Тошқанд ва давлатҳои дигари олам, қун Олмон, Австрия, Белгия, Голландия, Туркия, Хитой, Испания, Фаронса, Ҳиндустон ва ғайра сафар намуда, тақмили ихтисос намуданд. Дар ин давра н.и.ф., дотсент Қарахонов М.С. аз забони олмонӣ (2016-2018), Сафаров Ҳ.С. аз забони фаронсаӣ,

Раҳмонзода Н.Д.
— ассистент

Раҳмонзода Н.Д. аз забони арабӣ ба ҳайси омӯзгорони штатӣ, Ли Сю Ши аз забони англисӣ ба сифати ҳамқор ва Ашӯрова М. ҳамчун лаборанти кафедра (2017-2019) ба қор қалб шуданд.

Омӯзгорони кафедра пайваста дар конференсияҳои байналмилалӣ-ҷумҳуриявӣ, коллоквиумҳо, тренингиҳо, семинарҳои ДМТ ва дигар донишгоҳҳои кишвар бо маърузаҳои илмӣ баромад қарда, худ низ ташаббусқор гузаронидани конференсияҳои илмӣ, мизҳои мудаввар ва семинарҳо дар факултет мебошанд. Дар заминаи кафедра дар 20 соли фаъолият 3 конференсияи байналмилалӣ, 7 конференсияи ҷумҳуриявӣ ва донишгоҳӣ, 6 семинар ва мизҳои мудаввар баргузор гардидааст. Устодони кафедра ҷиҳати баланд бардоштани сатҳи дониши забонмӯзӣ шоғирдон, бештар намудани сифати таълими забонҳои хориҷӣ дар факултет, тарбия намудани кадрҳои баландхаттисоси забондони соҳаи ҳуқуқшиносӣ дар заминаи дастури супоришқор, ки аз Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ — Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии кишвар бармеояд, мунтазам ба қорҳои илмӣ методӣ машғуланд. Ба қалами онҳо 1 монография, 3 китоби дарсӣ, 12 васоити таълимию методӣ, 3 фарҳанги дузабонаю сезабона, 28 барномаи таълимию вобаста ба ихтисосҳои алоҳида, 562 мақолаи илмӣ-ҷумҳуриявӣ ва фишурда мансубанд. Аз қумлаи онҳо васоити таълимию аз

20 СОЛИ ТАШАККУЛ ВА ТАҲАВВУЛОТ

Шарифова З.А.
— н.и.ф. муаллими калон

Шоинбеков О.
— муаллими калон

Зайниддинов С.С.
— муаллими калон

Сафаров Ҳ.С.
— ассистент

Хамроева Ч.
— лаборант

фанни забони англисӣ “English for law students” (мураттибон Афзали М.К., Назарова З.А., Шоинбеков О.); васоити таълимӣ барои донишҷӯёни шӯъбаи ғоибона “Test training exercises and special texts on English” (мураттибон Афзали М.К., Назарова З.А., Шоинбеков О.); китоби таълимӣ аз фанни забони арабӣ “Бо забони арабӣ менависем ва гуф-

туғу мекунем” (муаллифон Исмоилзода С., Раҳмонзода Н.); васоити таълимӣ “Individual work for law students” (мураттиб Назарова З.А.); Маҷмӯаи саволномаҳои санҷишӣ-тестӣ аз фанни забони англисӣ “Test yourself” (мураттиб Назарова З.А.); “Луғати мухтасари истилоҳоти ҳуқуқӣ” (мураттибон Зайниддинов С.Ф., Аҳмедова Ҳ.А.); “Фарҳанги англисӣ-русӣ-тоҷикӣ” (мураттибон Шоинбеков О., Зайниддинов С., Афзали М.К. ва диг.); “Фарҳанги вожаҳои истилоҳоти ҳуқуқии олмонӣ-тоҷикӣ” (мураттиб Бобоева М.Т.); китоби таълимӣ аз фанни забони англисӣ барои донишҷӯёни шӯъбаи ҳуқуқи байналмилалӣ «We study Law» (муаллифон Назарова З.А., Афзали М.К., Шоинбеков О.); ду дастури таълимӣ бо забони фаронсавӣ (мураттиб Газиева Х.Х.); барномаи таълимӣ аз фанни “Кишваршиносӣ” (муаллифон Бобоева М.Т., Назарова З.А.); барномаи таълимӣ барои шӯъбаи ҳуқуқи байналмилалӣ (муаллифон Афзали М.К., Бобоева М.Т.) ва дигар барномаҳои корӣ ва таълимиро аз забонҳои англисӣ, олмонӣ, фаронсавӣ ва арабӣ метавон номбар кард.

Ба хотири беҳдошти тарбияи

фарҳангӣ ва илмии донишҷӯён дар кафедра сараввал маҳфили “Забон донӣ-чаҳон донӣ” амал мекард ва аз моҳи сентябри соли 2017 инҷониб маҳфил ба унвони “Today’s reader – Tomorrow’s leader” тағйир дода шуд, ки роҳбарии маҳфилро дотсент Афзали М.К. ба уҳда дорад. Мақсад аз ташкил намудани маҳфил, пеш аз ҳама, инкишофи нутқи шифоҳии донишҷӯён, омӯзиши забони хориҷӣ бо усули муқоисавӣ, муқоисаи соҳаҳои мухталифи ҳуқуқшиносӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ, истилоҳшиносӣ, инчунин усулҳои муносири тарҷумаи истилоҳоти ҳуқуқи дипломатӣ ва технологияи муосир дар омӯзиши забонҳои хориҷӣ махсус меёбад. Аз моҳи сентябри соли 2018 маҳфили илмии донишҷӯён моҳе чор маротиба бо панҷ забон (англисӣ, олмонӣ, фаронсавӣ, арабӣ ва хитой) доир мегардад. Ба хотири тарбияи насли ҷавон дар рӯҳияи худшиносии миллӣ ва баланд бардоштани хисси механпарастии донишҷӯён устодони кафедра мунтазам чорабиниҳои тарбиявӣ ва фарҳангиву фароғатӣ ба муносибати иди Наврӯз (21 март), Рӯзи Модар (8 март), иди Ғалаба

(9 май), Рӯзи забони давлатӣ (5 октябр), Рӯзи Конституция (6 ноябр), Рӯзи Президент (16 ноябр), “Ҳафтаи забонҳои хориҷӣ” ва дарсҳои кушод мегузаронанд. Кафедраи забонҳои хориҷӣ бо Маркази таълимӣ «Бохтар», Маркази таълимӣ Конфутсий ва Хадамоти олмонӣ оид ба ҳамкориҳои илмӣ (ДААД) ҳамкориҳои зиҷ дорад. Ҳамасола устодони кафедра дар анҷумани омӯзгорони забонҳои олмонӣ ва фаронсавӣ ширкат варзида, усулҳои муносири таълими забонҳои хориҷиро омӯхта, дар дарсҳои хеш истифода мекунанд. Донишҷӯёни курси дуҷоми шӯъбаи ҳуқуқи байналмилалӣ низ таҷрибаи забонмӯзии худро бо намоёндогони баландихтисоси марказҳои номбаршуда тақмил медиҳанд. Омӯзгорони кафедра бо устодони кафедраҳои тахассусии факултет ҳамкорӣ намуда, ба онҳо дар навиштан ва тарҷумаи китобу мақолаҳо бо забони англисӣ кумак мерасонанд. Боиси ифтихору сарфарозист, ки имсол дар баробари таҷлили 70-солагии факултет ба таъсиси кафедраи забонҳои хориҷӣ 20 сол пур мешавад. Дар ин давраи кӯтоҳи таърихӣ кафедраи мазкур дар тайёр намудани мутахассисони баландихтисоси лаёқатманду забондони соҳаи ҳуқуқшиносӣ нақши муассир дорад. Даххо хатмакардагони факултет – донандагони забонҳои хориҷӣ, ки дар раванди таҳсил дар заминаи кафедра забонҳои хориҷиро омӯхтаанд ва тақмил додаанд, айни замон дар вазорату идораҳои давлатӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва донишгоҳҳои кишварҳои хориҷӣ қору фаъолият намуда, обрӯю нуфӯзи факултетро боло бардоштаанд, аз қабиле Манучеҳр Маҳмудов, Ҷовид Ибодов, Аслиддин Ғафуров, Рухшона Рӯзиева (Вазорати қорҳои хориҷӣ), Заррина Додочонова (ИМА), Фирӯз Орзузода (Чопон), Дилшод Азимов (Олмон), Ҷаҳонгир Аҳмедов (Олмон), Мустафо Мамадназаров (ИМА), Таҳмина Каримова (Голландия), Иброҳим Халимов (ИМА), Манучеҳр Қудратов (Донишгоҳи Регенсбург Олмон), Баҳодур Шарифов (Сафорати Тоҷикистон дар Қоҳира) ва дигарон. Таҷлили 70-умин солгарди факултети ҳуқуқшиносӣ ва 20-солагии кафедраи забонҳои хориҷиро ба тамоми омӯзгорону кормандон ва донишҷӯёни факултет муборакбод мегӯем.

Таҳияи
НАЗАРОВА З.А.

БАХШИ ДАФТАРДОРӢ

Баҳри дуруст ба роҳ мондани раванди таълим дар сохтори муассисаҳои тахсилоти олий бахши дафтардорӣ ташкил карда мешавад. Дар факултети ҳуқуқшиносӣ бахши дафтардорӣ фаъолияти худро дар шӯбаи рӯзонаи ихтисоси 24010200-ҳуқуқ-

шинос, шӯбаи рӯзонаи ихтисоси муносибатҳои байналхалқӣ (ҳуқуқ) ва низомии тахсилоти кредитӣ, шӯбаи ғоибона (фосилавӣ) ва шӯбаи ғоибонаи маълумоти дуҷуми олий муташаккилона ба роҳ мондааст. Масъулияти пешбарии корҳои дафтар-

дориро дар шӯбаи рӯзонаи ихтисоси 24010200-ҳуқуқшинос шахсони зерин ба уҳда доранд: Курбонов Сайфиддин Насриддинович – котиби садорати факултети ҳуқуқшиносӣ, Каноатова Фарангис Муҳаммадовна – танзимгари факултети

ҳуқуқшиносӣ, Холова Фаридида Султонҷонова – танзимгари факултети ҳуқуқшиносӣ;

Масъули пешбарии корҳои дафтардорӣ дар шӯбаи рӯзонаи ихтисоси муносибатҳои байналхалқӣ (ҳуқуқ) ва низомии тахсилоти кре-

дитӣ ба уҳдаи Давлатқадимова Омина воғузгор гардидааст. Дар шӯбаи ғоибона (фосилавӣ) ва шӯбаи ғоибонаи маълумоти дуҷуми олий корҳои дафтардорӣ ба зимми Бобоқуллова Гулнора ва Шарипова Валамат гузошта шудааст.

ФАКУЛТЕТИ ХУҚУҚШИНОСӢ – БОРГОҲИ ИЛМ ВА МАЪРИФАТ

Бо ба даст овардани Истиқлолияти давлатӣ дар кишвари азизамон тамоми соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятиву давлатӣ бо суръати баланд рушд ёфта, ба зинаҳои нави тараққиёти худ расиданд. Соҳаи илм ва маорифи кишвар аз ҷумлаи онҳо маҳсуб меёбад.

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дар рушди илми кишвар ва пешравии он нақши созгор дошта, аз замони таъсис то кунун ҳазорҳо кадрҳо тарбия ва ба воя расонидааст, ки имрӯз дар вазифаҳои баланди давлатӣ кору фаъолият намуда истодаанд.

Факултети ҳуқуқшиносӣ ҳамчун боргоҳи муқаддаси илму маърифат аз замони таъсис, яъне аз соли 1949 то кунун дар густариш ёфтани илми ҳуқуқшиносии кишвар, таъмини тартиботи ҷамъиятӣ ва мустақкам намудани асосҳои сохтори

конститутсионӣ нақши боризро иҷро намуда, ҳазорҳо мутахассисони соҳибтаҷрибаву ватандӯстро тарбия намудааст. Имрӯз аз замони таъсиси ин боргоҳи хирад 70 сол сипарӣ мешавад.

70 СОЛИ ПУР АЗ КОМӢБИВУ МУВАФФАҚИЯТ

Хушбахтона, ин ҷашни муборак ва хотирмон ба даврони донишҷӯии мо ҷавонони хуштолаъ мувофиқ омадааст.

Воқеан, ин ҷашн аҳами-

яти муҳими таърихӣ дорад. Зеро он нуқтаи пайванди дириҷу имрӯз аст. Ёди пурифтихори гузашта моро ба сӯи худшиносӣ бурда, ба ҷустуҷӯи роҳҳои нави ба нави инкишофи тараққиёт хидоят менамояд.

Дар 70 сол факултети ҳуқуқшиносӣ аз як таълимгоҳи хурд ба факултети хеле калону бонуфуз табдил ёфтааст, ки алҳол он манбаи асосии омода намудани мутахассисони баландтаҷриба дар соҳаи хифзи ҳуқуқ ва касби ҳуқуқшиносӣ маҳсуб меёбад.

ИФТИХОРИ АЗ ДОНИШӢӢИ ФАКУЛТЕТИ БУДАН

Боиси ифтихор ва сарбандист, ки тахсил намудан дар ҷунин таълимгоҳи бузургу пуршараф ва донишҷӯи

факултети ҳуқуқшиносӣ будан барои мо ҷавонони небаҳт муяссар гардидааст. Ва моро мебояд, ки сазовори номи дастпарварони факултет бошем. Зеро дар оянда унвони «ҳуқуқшинос»-ро мегирием. Ҳуқуқшинос будан дар ҷомеаи муосир шарафи бузург аст ва дар навбати худ масъулияти баландро талаб мекунад. Вазифаи асосии ҳуқуқшиносон сараввал ин хизмати содиқонаву софдиллона ба манфиати давлат ва халқ, инчунин таъмини қонуният ва тартиботи ҳуқуқӣ дар ҷомеа мебошад, ки ба принципҳои адолат, инсондӯстӣ ва демократизм асос ёфтааст.

ХУҚУҚШИНОС БУДАН ШАРАФИ БУЗУРГ АСТ

Муҳимтарин сарвати факултет омӯзгорони он мебошанд, ки онҳо ҳамарӯза ба таълиму тарбияи мо шогирдон машғуланд. Мо донишҷӯёнро мебояд ба кадрҳои захираи меҳнатҳои шабонарӯзии ҷунин устодони донишманду порсои худ бирасем ва аз онҳо таълиму тарбияи ҳуқуқӣ ва сиру асрори касби омӯзем. Зеро онҳо ҷароғи илму маърифат дар қалби мо меафрӯзанд ва моёи ифтихори факултет мебошанд. Устодони факултет тамоми хастии худро баҳри он сафарбар намудаанд, ки ба шогирдон самимона ва сидқан дарс бигӯянд, то онҳо дар оянда ба нафъи давлату миллати тоҷик

**Мадина
МАХМАДНАЗАРОВА**
донишҷӯи соли 3

хизмат намоянд. Мо донишҷӯён ваъда медиҳем, ки захираи талошҳои устодони азизи худро пос нигоҳ медорем ва пайваста талош менамоем, ки бо баҳои хубу аъло тахсил намоем ва дар оянда ба манфиати миллати худ қореро анҷом диҳем.

Ҳамин тариқ, факултети ҳуқуқшиносӣ маркази асосии тайёр намудани кадрҳои баландихтисоси соҳаи ҳуқуқ барои тамоми макотиби хифзи ҳуқуқ ва дигар сохторҳои давлатию ҷамъиятӣ ба шумор рафта, дар пешрафти ҷомеаи ҳуқуқбунёди Тоҷикистон саҳми арзанда мегузорад.

Аз ҷиҳати муносиб истифода намудани ҳамаи устодон, донишҷӯён ва дастпарварони факултети ҳуқуқшиносӣ ба ҷашни пуршукӯҳи 70-умин солгарди таъсисёбии факултети ҳуқуқшиносии ДМТ сидқан табрику муборакбод гуфта, барояшон бурдборию пирӯзиҳо ва нақтарин нақӯҳои рӯзгорро таманно дорам.

Дар Форуми 5-уми волоияти конун, ки санаи 1-уми ноябри соли 2019 дар шаҳри Душанбе баргузор гардид, яке аз масъалаҳое, ки дар гуруҳи корӣ оид ба конунгузории граждани ва соҳибкорӣ мавриди баррасӣ қарор гирифт, ин масъалаи танзими ҳуқуқи интернет буд.

Масъалаи танзими ҳуқуқи интернет, дар замони муосир дар байни мутахассисон борҳо мавриди баррасӣ қарор гирифта, мутаассифона на ҳама вақт вобаста ба он ҳулосаҳои дуруст пешниҳод карда мешаванд.

Қобили зикр аст, ки имрӯз интернет яке аз воситаҳои дастрасӣ ба иттилоот байни аҳоли эътироф карда шуда, технологияи муосир низ фаъолияти худро маҳз дар асоси пайвасти будани онҳо ба интернет амалӣ менамояд. Бо ин назардошт, баъзе аз мутахассисон дар он нуқтаи назар мебошанд, ки интернет бояд мавриди танзими ҳуқуқи қарор гирад.

Маълум аст, ки ҳуқуқ танзимгари муносибатҳои ҷамъиятии гуногун буда, ин муносибатҳо байни субъектҳои дахлдор ба миён меоянд. Муносибатҳои мазкури ҷамъияти дар байни субъектҳои дар ҷойҳои гуногун ба миён омада, конунгузорӣ маҳз вобаста ба хусусияти ин муносибат ва хусусияти вазъи ҳуқуқи субъектҳои иштирокчиёни ин муносибат, муносибатҳои мазкурро ба танзим ме-

нун, натиҷаи корҳои гуногун, дар ҳолатҳои муайян — мутаассифона ба таври ғайриқонунӣ (масалан, бо вайрон кардани ҳуқуқи муаллифӣ), пешниҳод карда мешаванд. Пас, бо назардошти ин воқеият, саволе ба миён меоянд, ки дар ин фазои беканор қонун бояд чиро ба танзим дарорад? Қадом муносибатҳоро бояд конунгузорӣ танзим карда, ҳуқуқ ва уҳдадорҳои қадом субъектҳоро бояд муқаррар намояд?

Посух ба ин саволҳо чунин аст — қонун имконияти танзими ин муносибатҳоро надорад, зеро бо муқаррар намудани меъёрҳои гуногун аз ҷониби давлат ин меъёрҳо аз ҷониби он субъектоне, ки қаламрави давлати ин қонунро қабул карда, иҷро карда мешаванд, аммо бештари дигар субъектоне, ки дар қаламрави ин давлат қарор надоранд, онро иҷро намекунанд. Пас, дар ин ҳолат моҳияти меъёри ҳуқуқ, аз ҷумла хусусияти умумихатмӣ будани он, амалӣ карда намешавад.

Масалан, имрӯзо яке аз масъалаҳое, ки дар байни ҳуқуқшиносон мавриди баррасӣ қарор гирифта аст, ин ҳимояи ҳуқуқҳои моликияти зехнӣ дар интернет мебошад. Новобаста ба он, ки дар санадҳои ҳуқуқи байналмилалӣ ва конунгузории миллии қариб тамоми давлатҳо масъалаи ҳимояи ҳуқуқҳои моликияти зехнӣ

Масъалаи мазкур, аллақай аз ҷониби конунгузории қорӣ ба таври дахлдор танзим карда шудааст. Аз ҷумла, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаи дастрасии интернет аз ҷониби Кодекси граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон (аз ҷумла, дар қисмати муқаррар намудани вазъи ҳуқуқи операторон ва провайдерони интернет, бастанӣ шартномаи дахлдор), Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи алоқабарӣ» (аз ҷумла, дар қисмати муқаррар намудани вазъи ҳуқуқи операторон ва провайдерон, вақолати мақомоти давлатӣ дар соҳаи алоқабарӣ), Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи иҷозатномадҳӣ ба баъзе намудҳои фаъолият» (дар қисмати гирифтани иҷозатнома бари амалӣ намудани фаъолият дар соҳаи алоқабарӣ), Кодекси андозии Ҷумҳурии Тоҷикистон (дар қисмати андозбандии фаъолият дар соҳаи алоқабарӣ) ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқи гуногун мавриди танзим қарор гирифта, дастрасӣ ба интернет, яъне муносибатҳои байни субъектҳои операторон (провайдерон) ва истифодабарандагони интернетро, ба таври пурра ва дахлдор ба танзим мебарорад.

Бояд қайд намуд, ки дастрасӣ ба интернет ин худ муносибати ҷамъияти мебошад, ки чун дигар муносибатҳои ҷамъияти аз унсурҳои

Фирӯз СУЛАЙМОНОВ
дотсенти кафедраи
ҳуқуқи байналмилалӣ

хусусияти умумиро доро мебошад.

Истифодабарандагон — муштариён ин шахсони воқеӣ ва ҳуқуқи мебошанд, ки бари қонун намудани манфиатҳои худ оид ба дастрасӣ ба интернет, бо операторон ва провайдерон шартномаи дахлдорро ба расмият мебароранд. Бояд дарҷ намуд, ки пешниҳоди дастрасӣ ба Интернет худ ба сифати хизматрасонӣ буда, операторон ба муштариёни худ маҳз хизматрасони пешниҳод менамоянд.

Аз ин лиҳоз, операторон ва провайдерон маҳз бари сифати хизматрасонӣ, яъне дастрасӣ ба интернет масъул буда, ба мазмун ва моҳияти сомонӣ он амалҳое, ки муштари баъ-

ТАНЗИМИ ҲУҚУҚИ ИНТЕРНЕТ ҒАЙРИИМКОН АСТ

дарорад. Пас, бари қонун муносибати ҷамъияти маҳз бо хусусиятҳои худ ва вазъи ҳуқуқи субъектҳои он «шавқовар» буда, ҷойи ба вучуд омадани ин муносибатҳо ягон таъсире бари ҷараёни танзими он надорад.

Бо иборати дигар, масалан шартномаи хариду фурӯш, ки яке аз муносибатҳои молу мулкӣ васеъпаҳнгардида эътироф карда мешавад, новобаста аз баста шудани он дар мағоза, бозор, манзили истиқоматӣ, бинои қорӣ, дохили нақлиёт ягон хусусиятро аз лиҳози танзими худ пайдо намекунад. Аз ҷумла, чунин шартнома бо воситаи истифодаи интернет низ баста шуда бошад, ягон хусусияти хосро пайдо накарда, бо монанди дигар ҳазорҳо шартномаи хариду фурӯш ба таври умумӣ аз ҷониби Кодекси граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон ба танзим дароварда мешавад.

Аммо, мутаассифона аз ҷониби як қатор мутахассисон фикри ақидаи ғалат пешниҳод карда мешавад, ки Интернет дорои хусусияти худ буда, гӯё муносибатҳои дар он ба миён меомада, як қатор хусусиятҳоро пайдо менамоянд.

1. Интернет чист? Интернет, агар ба таври умумӣ ба ин мафҳум баҳо дода шавад, ин фазо мебошад, ки дар он иттилооти гуногун оид ба масоили мухталиф мавҷуд буда, субъектҳои истифода аз он, яъне интернет, ин ё он манфиати худро вобаста ба дастрасӣ ба ин ё он маълумот қонеъ мегардонанд. Пас, интернет фазои иттилоотӣ буда, ба он субъектҳои дастрасиро пайдо мекунанд. Тасаввур намоед, ки Шумо ба як фазои беканоре, ки он аз иттилооти гуногун пур аст, ворид гардида, иттилооти ба худ заруриро ҷустуҷӯ ва пайдо менамоед.

Дар ин фазои беканор молҳои гуногун, хизматрасониҳои гуно-

мавриди танзим қарор гирифта, ҳатто бештари давлатҳо бари вайрон намудани ин ҳуқуқҳо ҷавобгарии ҷиноятиро муқаррар карда бошанд ҳам, аммо дар интернет (фазои беканор) то ба ҳол масоили ба таври дахлдор ҳимоя кардани ҳуқуқҳои моликияти зехнӣ пурра ҳалли худро наёфтааст. Пас, маълум карда мешавад, ки интернет танзим карда намешавад, бо иборати дигар имкони объективии танзими он вучуд надорад.

Мутаассифона он шахсоне, ки пешниҳоди танзим карда шудани интернетро дастгирӣ менамоянд, худ интернет (фазо) ва дастрасӣ ба онро аз ҷониби субъектҳои омехта менамоянд.

2. Дастрасӣ ба интернет ин имконияти аз ҷониби истифодабарандагон дастрасӣ намудани иттилооти ба худ зарури дар фазои интернет мебошад.

алоҳида, аз ҷумла субъект ва объект иборат мебошад.

Субъектҳои ин муносибат операторон (провайдерон) ва истифодабарандагон (муштариён) мебошанд. Операторон ва ё провайдерон ба сифати шахсони ҳуқуқи баромад намуда, дар асоси қонун таъсис дода шуда, фаъолият менамоянд. Ҳарчанде, ки дар бештари ҳолат категорияи «оператор» ва «провайдер» якҷоя истифода шуда, баробармаъно эътироф карда мешавад, аммо моҳиятан онҳо фарқ дошта, вазъи ҳуқуқи гуногунро доро мебошанд. Аз ҷумла, оператор дорои шабакаи мустақил буда, иҷозатномаҳои ин субъект дар соҳаи алоқабарӣ хусусияти инфиродиро дорад. Провайдер бошад, субъекте мебошад, ки дорои шабакаи худ набула, дар асоси шартнома аз операторон интернетро харидорӣ намуда, бари муштариёни худ пешниҳод менамояд. Аз ин ҷо, иҷозатномаҳои провайдерон

ди дастрасӣ ба интернет содир менамоянд, масъул намебошанд. Масалан, муштари дар асоси шартнома бо оператор ба интернет дастрас гардида, як қатор амалҳоро содир менамояд, ки ба поймол шудани ҳуқуқҳои муаллифии субъекти дигар оварда мерасонад. Дар ин ҳолат, муштариёне, ки ҳуқуқи дигар субъектро поймол намудааст, бояд ба ҷавобгарӣ ҷалб карда шуда, оператор бари ин амалҳо масъул нест.

3. Интернет-кодекс. Дигар масъалае, ки дар ин ҷаҳорҷӯбаи мавзӯи мазкур бояд баррасӣ гардад, ин масъалаи қоркард ва қабули қонуни алоҳида дар соҳаи интернет ва ё қабули Кодекси интернет мебошад.

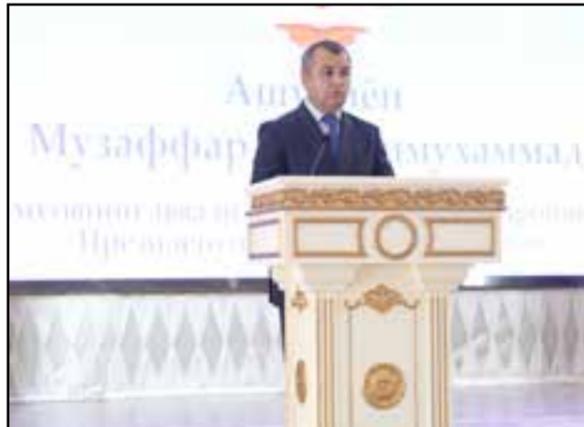
Дар боло қайд намудем, ки интернет (фазо) ба танзим дароварда намешавад ва имкони объективии чунин танзим низ вучуд надорад. Инчунин, масъалаи дастрасӣ ба интернет (муносибати ҷамъияти) бошад, аз ҷониби санадҳои меъёрии гуногун ба танзим дароварда шудааст. Пас, дар ҳоле, ки масъалаи мазкур мавриди танзим қарор гирифта шуда бошад, ҳадаф аз қабули қонуни маҳсус ва ё Кодекси интернет дар чист? Сад афсӯс, ки тағйироти ақидаи қоркард ва қабули чунин қонун (кодекс) дар он нуқтаи назар мебошанд, ки гӯё аз қабули чунин қонун муносибатҳои дарҷгардида инкишоф меёбанд. Инчунин, гӯё, қабули чунин қонун дар танзими як қатор муносибатҳое, ки дар интернет ба миён меоянд ва ҳоло ба таври дахлдор танзим нашудаанд, сахми арзанда мегузорад. Албатта, чунин ҳаёлот нодуруст мебошад. Зеро, ҳамон тавре, ки қайд кардем, муносибатҳои дахлдори ҷамъияти оид ба дастрасӣ ба интернет аллақай мавриди танзим қарор гирифта, бинобар сабаби объективии мавриди танзим қарор гирифта нашудани интернет-фазо зарурияти қабули чунин қонун ҳам нест.

СУРАТГУЗОРИШ АЗ ҚАРАЁНИ ТАҶЛИЛИ

Имомзода Муҳаммадосуф Сайдали
– Ректори ДМТ, академик

Ашуриён Музаффар Курбонмуҳаммад
– Муовини аввали Роҳбари Дастгоҳи иҷроияи Президенти ҶТ

Ашурзода Абдулхафиз Абду
– Раиси Суди конституционии ҶТ

Шермуҳаммад Шохиён
– Раиси Суди Олии ҶТ

Қаландарзода Мавлуда Саторӣ
– Раиси Суди Олии иқтисодии ҶТ

Раҳимзода Рамазон Ҳамро
– Вазири корҳои дохилии ҶТ

Рустам Шохмурод
– Вазири адлияи ҶТ

Салимзода Шерхон Одина
– Директори Агентии назорати маводи нашъаовари назди Президенти ҶТ

Назарзода Ҳотам Назрулло
– Муовини аввали Прокурори генералии ҶТ

Мирбобоев Раҳматулло Мадаюбович
– Муовини аввали вазири маориф ва илми ҶТ

Ямоқова Зумрат Дадаҷонова
– номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор

Раҳмон Дилшод Сафарбек
– Декани факултети ҳуқуқшиносӣ, н.и.х., дотсент

70-СОЛАГИИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСӢ

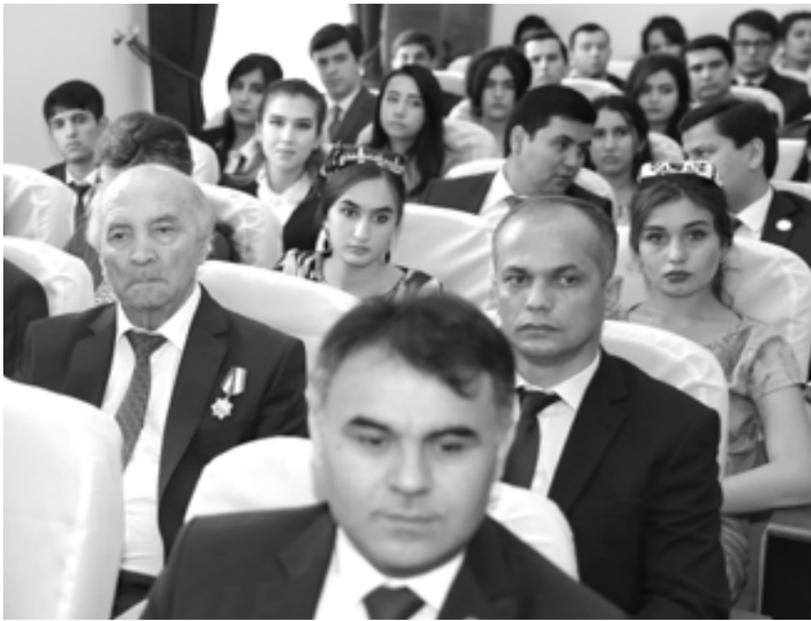
Иштироки роҳбарони мақомоти давлатӣ ва дастпарварони факултет дар чорабинӣ

Лаҳзаи тақдими ифтихорнома аз ҷониби ректори ДМТ Имомзода М.С. ба меҳмонон

СУРАТГУЗОРИШ АЗ ҶАРАЁНИ ТАҶЛИЛИ 70-СОЛАГИИ ФАКУЛТЕТИ ҲУҚУҚШИНОСӢ

Constitution is a basic law of state and special legal act that has supreme legal effect inside the country. Constitution determines political, economic, cultural and legal system of state. It is constitutive document, which outlines the goals of state.

It should be noted that the Constitution is not a new term in constitutionalism science but it is appeared since ancient time. The first utilization of the term of constitution relates to Rome empires. During that time, the kings adopt a document with a name of constitution that mean the order and decrees of kings in different issues. However, currently Constitution changes its appointment and by this term, we appreciate the supreme legal act that defines the rights, liberties, task and responsibilities of human, citizen and state. We cannot miss that the first constitution was adopted in USA on 7 December of 1787 merely it

CONSTITUTION

was the first Constitution that defines the separation of power. With the passing of time, other Constitutions were adopted by different countries.

We must point out that the Constitution is primordial legal norm act that stipulated the Base of Constitutional structure, The rights, liberties, tasks and responsibilities of human and citizen, Procedure for election of officials such as President, deputies, Procedure for the establishment and activity of law-enforcement agencies and other government bodies and so on.

The first Constitution in historical land of Tajikistan is adopted during existence of USSR when Tajikistan was one of the Union State. During that period Tajikistan, adopt its Constitution 4 times (1929, 1931, 1937 and 1978). Tajikistan adopt first Constitution when separate from USSR and became a self-standing Union state. Last other Constitutions Tajikistan adopt because demand of time.

After acquiring of

independence, we adopt a new constitution that concern us as an Independent state. As we know, the Constitution of period of independence is adopted in 6 November of 1994 by way of referendum that reflects the interests of people. We can't miss that The main distinction of Constitution of 1994 in contrast to Constitutions period of USSR is that it puts the interests of individuality in 1st place and after that the interests of society and state.

We must point out that no legal acts are dogmatic and in the course of time the state adopt new legal act and at the same time introduce changes and amendments to them that Constitution is no exception.

As we know to Constitution of 1994 our parliament, three times introduced changes and amendments. The first amendment was 26th of September of 1999 that it changes the name of parliament from Supreme Council (Шурои Оли) to Supreme Assembly (Маҷлиси Оли) and changed unicameral parliament into

bicameral parliament. The second amendment was in 22nd of June 2003 that changes the term of president from 5 years into 7 years. The third amendment which is very useful and at the same time reinforced the constitutional structure and national and cultural advantages, it was introduced on 22nd of May of 2016. One of the biggest amendment was to give the status of The Founder of Peace and National Unity - The Leader of the Nation to current president his excellency Emomali Rahmon.

If we look to history with good sense we figure out that the only person who struggled against the enemies of nation, rescue the state from spillage and unite all Tajiks into one nation he was our beloved president his excellency Emomali Rahmon. Merely with desire and predicament of this prudence son of nation our country becoming more prosperity, beautiful, developing and improving.

In Conclusion, Constitution

Khurshed KAMOLOV
assistant of the criminal
Law department

is presentation of state, determining the structure of society and state, protection of rights and interests of human, citizen and state. Merely because of generosity of Constitution, people work and study peacefully. With an opportune time, I want to congratulate all teachers and students in general every citizens of Tajikistan with this big day- 25th anniversary of adoption of Constitution of Republic of Tajikistan.

Ил'ос ДАВРОНОВ
студент 4-го курса

Конституция оказывает огромное влияние на жизнь каждого человека. Поскольку она закрепляет систему его прав, свобод и обязанностей, а также гарантии их реализации. В Республики Таджикистан 25 лет назад, 6 ноября 1994 года была принята путем всенародного референдума Конституция как постоянный акт, рассчитанный на отдаленную перспективу. Принятие Конституции принесло обществу стабильность в середине 90-х годов, который является важным историческим результатом. Принятая путем референдума Конституция РТ дала нам возможность построить новое, правовое, демократическое государство, в котором человек его права и свободы признаются наивысшей ценностью.

КОНСТИТУЦИЯ – СУДЬБОНОСНЫЙ ДОКУМЕНТ ТАДЖИКСКОГО НАРОДА

В соответствии со статей 10 Конституции РТ «Конституция Таджикистана обладает высшей юридической силой, ее нормы имеют прямое действие. Законы и другие правовые акты, противоречащие Конституции, не имеют юридической силы. Государство и все его органы, должностные лица, граждане и их объединения обязаны соблюдать и исполнять Конституцию и законы республики». Это положение в научной доктрине принято обозначать как принцип верховенства Конституции РТ. Верховенства Конституции определяется тем, что она принята путем всенародного референдума и выражает волю народа.

Принцип непосредственного действия Конституции означает, что любой человек имеет основания защищать свои права и свободы, определять обязанности, руководствуясь Конституцией и ссылаясь на нее.

Верховенство Конституции РТ – это свойство, означающее распространение действия норм Конституции на всю территорию РТ и всех лиц, проживающих на данной территории.

Конституцию выделяется среди законов и иных правовых актов высокой значимостью регулируемых ею общественных отноше-

ний. Она учреждает основные институты государства, определяет статус человека и гражданина и тем самым влияет на содержание всей правотворческой деятельности. Конституционные нормы становятся своего рода импульсом для создания иных актов и норм, влияя на их темы, содержания и методы регулирования. Любой правовой акт,

зависимого Таджикистана, как судьбоносный документ народа, играет выдающуюся историческую роль на пути строительства новейшей государственности таджиков, её присоединения к мировому сообществу, защиты национальных и государственных интересов, обеспечения мира, стабильности, национального единства, прав и свобод человека.

любое действие (бездействии) органы публичной власти и их должностные лица должны соответствовать Конституции.

Первая Конституция не-

Президент страны, Основатель мира и национального единства-Лидера нации неоднократно отмечает на своих выступлениях о роли Конституции в укрепления

государственного суверенитета, национального единства, защиты прав и свобод человека и гражданина в Республики Таджикистан. На одном из телевизионных посланий Лидера нации по случаю Дня Конституции отмечается:

«С принятием Конституции народ Таджикистана проголосовал за то государство и выбрал ее в качестве своего будущего, в котором господствует верховенство закона, а все столпы государственности вытекают из законодательства и прав.

После принятия Конституции в стране были начаты политические, правовые и социальные реформы, которые урегулировали все общественные отрасли и государства и обеспечили непосредственную основу для конституционной стабильности.

Конституция, которую можно назвать паспортом государства и амулетом нации, впервые представила Таджикистан мировому сообществу как суверенное, демократическое, правовое и светское государство, объявила таджикский язык государственным, определила государственные символы страны, признала права и свободы гражданина большой ценностью, а народ выразителем независимости и единственным источником государственной власти».

КОНСТИТУТСИЯ –

Боиси ифтихору сарфарозии бузург аст, ки имсол мардуми шарафманди тоҷик 25-умин солгарди қабули санади муқаддасу тақдирсози давлату миллат – Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар фазои сулҳу субот таҷлил менамоянд. Бо дарназардошти ин, идораи рӯзномаи «Минбари ҳуқуқшинос» тасмим гирифт, ки андешаи донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносиро доир ба шиносномаи миллат, яъне Конститутсияи ҶТ манзури хонандаи гиромӣ намояд.

Исломҷон ЗИЁВАДИНОВ
донишҷӯи соли 4

Конститутсия аз ҷумлаи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ба ҳисоб рафта, муносибатҳои муҳимми ҷамъиятиро мавриди танзим қарор медиҳад. Мардуми хирадманд ва тамаддунсолори тоҷик аз замонҳои қадим дар самти қабули санадҳои ҳаётан муҳим таҷрибаи ғани дошта, бо мақсади барпо намудани ҷомеаи адолатпарвар 6-уми ноябри соли 1994 бо роҳи раъйпурсии умумихалқӣ Конститутсияи худро қабул намуд, ки истиқлолияти давлатиро аз лиҳози ҳуқуқӣ расмӣ гардонид, халқи тоҷикро дар арсаи ҷаҳон ҳамчун миллати тамаддуновар муаррифӣ намуд.

Конститутсияро метавон шиносномаи миллат маънидод намуд. Зеро он Тоҷикистонро ҳамчун давлати соҳибхитӣ, демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона ба ҷаҳониён муаррифӣ кард. Давлату ҳуқумати кишвар новобаста аз вазъияти сиёсӣ, ки дар он шабу рӯз ҳукмрон буд, дар Конститутсияи нави худ бехтарин арзишхоро ҷой дода, ҳуқуқу озодии инсон ва шаҳрвандро эътироф намуд. Новобаста аз ин, имрӯз Конститутсияи Тоҷикистон аз ҷониби мутахассисону коршиносон ва ташкилотҳои бонуфузи ҷаҳонӣ ба хайси конститутсияҳои бехтарини олам эътироф карда шуда, дар сарҳати бехтаринҳо қарор дорад. Зеро, ҳангоми қабули ин санади ноҳадии таърихӣ аз як зумра санадҳои байналмилалӣ, ки муқарраркунандаи ҳуқуқу

озодии инсон мебошанд, истифода бурда шудааст.

Конститутсия барои шинохт ва муаррифӣи Тоҷикистон дар арсаи ҷаҳонӣ нақши калидиро бозидоаст. Мардуми шарафманди тоҷик дар давоми 28 соли Истиқлолияти давлатӣ ба ҳама дастовардҳои беназири худ маҳз бо мусоидати ин санади ноҳадии таърихӣ расидаанд.

Қубод БОБОЕВ
донишҷӯи соли 3

Истиқлолияти давлатӣ, ки 9-уми сентябри соли 1991 ба мардуми шарафманди тоҷик муяссар гардид, ки баҳри рушди босуботи кишвар заминаи асосиро гузорад. Он имконияти фароҳам овард, ки тамоми соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятиву давлатӣ ба таври қуллӣ дигаргун гарданд ва барои расидан ба давлати демокративу ҳуқуқбунёд замина фароҳам гардад. Бо назардошти расидан ба ҳадафи мақсад давлату миллати тоҷикро зарурият пеш омад то Конститутсияи худро қабул намоянд.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон борҳо доир ба зарурият ва аҳамияти қабули ин санади тақдирсоз ибрози назар намудаанд. Аз ҷумла, 6-уми ноябри соли 2018 дар паёми табриқоти худ ба муносибати таҷлили 24-умин солгарди қабули Конститутсияи ҶТ ҷунин таъкид намуданд: “Қабули Конститутсияи имконият дод, ки дар мамлакат сулҳу субот барқарор

шуда, ҳаёти ҷомеа ба маҷрои осоишта равона карда шавад, қонуниятро тартибот барқарору ҳукмрон гардад ва дар ин замина барои рушди соҳаҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангу маънавият шароити мусоид ба вучуд оварда шавад”.

Моҳияти Конститутсия ҳамчун қонуни асосии давлат дар он зоҳир мегардад, ки он сарчашмаи асосии тамоми соҳаҳои ҳуқуқ буда, дорои қувваи баланди ҳуқуқӣ мебошад. Санадҳои дигари меъёрии ҳуқуқӣ бояд дар заминаи он таҳия ва қабул карда шаванд, дар сурати ғайр онҳо эътибори ҳуқуқии худро аз даст медиҳанд.

Конститутсия ҳамчун қонуни асосии давлат дорои як қатор хусусиятҳои мебошад, аз ҷумла:

1. Конститутсия қонуни асосии давлат буда, муносибатҳои муҳимтарини ҷамъиятиро ба танзим медиҳад.

2. Конститутсия назар ба дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ дорои қувваи олии ҳуқуқӣ мебошад.

3. Конститутсия асосҳои сохтори конституциониро муқаррар менамояд.

4. Меъёрҳои он бевоқифа амал мекунанд.

Манзумабону НАЗАРОВА
донишҷӯи соли 3

Санаи 6 ноябр барои тамоми мардуми тоҷик, яке аз рӯзҳои муҳим ба шумор меравад. Зеро маҳз дар ҳамин рӯзи соли 1994 бо роҳи раъйпурсии умумихалқӣ Конститутсияи аввалини соҳибистиклоли ҶТ қабул гардид. Зарурати қабули Конститутсияи соли 1994 ин ба даст овардани истиқлолияти комили ҶТ ба ҳисоб меравад. Имрӯз, аз таърихи қабули Конститутсия 25 сол сипарӣ мегардад.

Дар омода ва қабул намудани Конститутсияи давлати соҳибистиклоламон саҳми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон басо назаррас аст. Қабули Конститутсия яке аз дастовардҳои бузурги

халқи тоҷик ба ҳисоб рафта, маҳз ба туфайли қабули он дар арсаи ҷаҳон Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҳамчун давлати соҳибхитӣ, демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва ягона шинохтанд. Конститутсияи ҳозирамалкунанда дар худ тамоми орзу ва мақсади мароми халқи тоҷикро ифода намудааст. Муҳимтарин муваффақияте, ки дар Конститутсия дарҷ гардидааст, ин арзиши олии эътироф намудани ҳуқуқу ва озодии инсон ва шаҳрванд мебошад, ки аз тарафи давлат хифз ва қафолат дода мешавад.

Сафархон ВОҲИДОВ
донишҷӯи соли 4

Аз замони пазириши Конститутсияи ҶТ – санади тақдирсоз ва яке аз муқаддасоти миллии тоҷикон, дастури зиндагии наслҳои имрӯзу фардои миллати тамаддунсози тоҷик 25 сол сипарӣ мешавад. Ҳар андоза, ки моро вақт аз давраи қабули ҳуҷҷати сарнавиштсоз дур мебарад, ҳамон қадар аҳамияту зарурати мавҷудияти он дар таҳкими ҳокимияти конституционӣ, пешрафти соҳаҳои гуногуни сиёсӣ-иқтисодӣ ва иҷтимоиву фарҳангии кишвар ва тавсеаи нуфузи он дар арсаи байналмилалӣ мазмуну моҳияти муҳимтар қасб менамояд.

Қабули Конститутсияи ҶТ барои ҳар як шаҳрванди кишвари азизамон рӯйдоди воқеан таърихӣ ва тақдирсоз аст. Он шохсун ва бахтномаи давлати Тоҷикистон ва давлатдорӣи миллии тоҷикон маҳсуб меёбад.

Қабули ин ҳуҷҷати сарнавиштсоз, ки ҳамчун бахтномаи миллат ва роҳномаи давлат ба сӯи музаффариятҳои навин маънидод ме-

шавад, барҳақ, яке аз дастовардҳои бузурги даврони соҳибистиклолии мамлакат ба шумор меравад.

Бо қабул гардидани он вазъи номуътадилӣ ҳуқуқие, ки ҷомеаро фаро гирифта буд, баргараф гардида, истиқлолияти давлатии Тоҷикистон тавассути он аз лиҳози ҳуқуқӣ ба расмият дароварда шуд.

Таърих гувоҳ аст, ки оромҳои миллии мо тоҷикон

ҳанӯз дар замони давлатдорӣи Куруши Кабир воқеият қасб карда буд. Дар асоси оромҳои миллии нахустин Маншури ҷаҳонии ҳуқуқӣ башарро Куруши Кабир дар соли 539 пеш аз мелод эълон ва ба иҷро мерасонад. Соли 1969, пас аз сипарӣ гардидани 2507 сол баъд аз судури ин фармон, намоёндагони кишварҳои гуногун ба оромҳои Куруш ташриф оварда, аз ӯ ба унвони нахустин поягузори ҳуқуқӣ башар ва озодии инсон таҷлил карданд.

Умар ИСОЕВ
донишҷӯи соли 4

Конститутсия ин санади олии меъёрии ҳуқуқӣ, шиносномаи ҳар як давлат, ҳуҷҷати тақдирсози миллат ва муайянкунандаи сохт ва шакли давлатдорӣ мебошад. Бояд қайд кард, ки дар ҳамаи давлатҳои ҷаҳон барои пешрафт ва идоракунии ҷамъият сохторҳои идоракунии муайянеро истифода менамоянд, ки дар сулҳу субот, инкишоф ва ба эътидол овардани вазъи давлат нақши босазоро мегузоранд. Баъди ноил гаштан ба Истиқлолият, бояд санади тозае таҳия ва қабул карда мешуд, ки тамоми муносибатҳои ҷамъиятиро ба танзим дарорад. Ҳамаи олимони ҳуқуқшинос ва сиёсатмадорони давлат ба ҳулосае омаданд, ки барои ба танзим даровардани тамоми муносибатҳои ҷамъиятӣ ҷунин Конститутсияро барои мардум пешкаш намоянд, ки минбаъд давлати навини Тоҷикистон ба мақсадҳои ниҳони худ дар болоравии иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва баромадан аз сатҳи камбизоатӣ ноил гардад.

Лоихаи Конститутсияи ҶТ тибқи қарори Раёсати Шӯрои Олии ҶТ аз 13 апрели соли 1994 ба муҳокимаи умумихалқӣ пешниҳод гардид. Дар муддати зиёда аз 2 моҳи муҳокимаи лоиха ҳаштуним ҳазор пешниҳод аз ҷониби мардуми кишвар ва ҳамватанони бурунмарзӣ ба Шӯрои Олӣ ворид гардид ва бояд қайд кард, ки ло-

ихаи Конститутсияи ҶТ аз ҷониби як қатор мутахассисони кишварҳои ҷаҳон, аз

РОҶНАМОИ МИЛЛАТ

чумла Англия, Россия, Америка ва якчанд кишварҳои дигар баҳои сазовор гирифт. Якумин маротиба Конституцияи Тоҷикистони соҳибистиклол 6-уми ноябри соли 1994 ба тариқи раёӣпурсии умумихалқӣ қабул гардидааст, ки он бахтномаи сарнавиштсоз барои мардуми тоҷику тоҷикистонӣ мебошад. Конституция, воқеан санади таърихию муқаддаси ҳар як халқу миллат ва танзимкунандаи тамоми муносибатҳои муҳими ҷомеа мебошад. Дар 25 соли қабули Конституцияи ҶТ волияти қонун, худшиносии миллӣ, сулҳу субот, ваҳдати миллӣ, ифтихори ватандорӣ ва эҳтироми ҳуқуқу озодии инсон ва шаҳрванд ба дараҷаи баланд рафта истодааст.

Хумоюн ЮСУФАЛИЗОДА
донишҷӯи соли 1

Ҷумҳурии Тоҷикистон баъди ба даст овардани Истиқлолият ниёз ба Конституцияе пайдо карда буд, ки ғояҳои давлатдорӣ миллиро мустақкам намояд, инсон ва ҳуқуқу озодии ӯро арзиши олии эътироф кунад, ҳаёти осудаву арзандаи миллатро таъмин намояд ва баҳри таракқиёти минбаъдаи он замина гузорад.

Хушбахтона, 6 ноябри соли 1994 ба тариқи раёӣпурсии умумихалқӣ Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул гардид. Ин санаи хотирмон дар таърихи давлат бо ҳарфҳои заррин сабт хоҳад шуд.

Конституция қонуни асосии давлат буда, қувваи олии ҳуқуқӣ дорад. Дар он асосҳои сохтори конституционӣ, ҳуқуқу озодии инсон ва шаҳрванд, низоми интиҳобот, мақомоти давлатӣ ва дигар муносибатҳои муҳими ҷамъиятӣ дарҷ ёфтаанд. Он заминаҳои ҳуқуқии давлат, дахлнопазирӣ, манфиатҳои миллӣ, ҳадафҳои сиёсати дохилӣ ва асосҳои иқтисодиву иҷтимоии ҷомеаи Тоҷикистонро муайян сохт ва муҳимтар аз ҳама, барои инкишофи минбаъдаи муносибатҳои нави ҷамъиятӣ роҳи васеъ кушод.

Воқеан, ин санади

таърихӣ роҳи минбаъдаи давлатдорӣ тоҷиконро муайян намуда, моро дар арсаи ҷаҳон ҳамчун давлати демокративу ҳуқуқбунёд муаррифӣ намуд. Ифтихорманд аз онем, ки он имрӯз дар арсаи байналмилалӣ аз ҷумлаи яке аз конституцияҳои демократитарин шинохта шудааст ва мутахассисони соҳа эътироф гардидани ҳуқуқу озодии инсонро дар сатҳи ин санади олии иқдоми воқоии давлату ҳукмати кишвар арзёбӣ намудаанд.

Фирдавс САЛИМЗОДА
донишҷӯи соли 4

Дар ҷомеаи муносибатҳои пайдо мешаванд, ки он муносибатҳои муносибатҳои ҷамъиятӣ меноманд ва паҳлуҳои гуногуни муносибати ҷамъиятӣ бо меъёрҳои самти муайян ба танзим дароварда мешаванд. Муносибатҳои, ки ба воситаи меъёрҳои ҳуқуқӣ танзим мешаванд, муносибатҳои ҳуқуқӣ мебошад. Меъёрҳои ҳуқуқӣ дар санади ҳуқуқӣ ё санади меъёрии ҳуқуқӣ мустақкам карда мешавад, ки он муносибатҳои ҷамъиятӣро ба таври мушаххас танзим мекунад.

Санади олии ҳуқуқие, ки дар низоми санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ мавқеи ав-

валро дорад ин Конституцияи ҶТ мебошад. Дар он асосҳои сохтори конституционӣ, вазъи ҳуқуқии ҳуқуқу озодии инсон ва шаҳрванд, салоҳияти мақомоти давлатӣ ва шахсонӣ мансабдори он, инчунин як қатор масъалаҳои мубрами давлативу ҷамъиятӣ мавриди танзим қарор дода шудаанд.

Яке аз масъалаҳои, ки дар ин санади таърихӣ зикр карда шудааст, забони давлатӣ мебошад. Дар асоси моддаи 2-и Конституция забони давлатии Тоҷикистонро забони тоҷикӣ ташкил медиҳад. Бояд қайд намуд, миллати тоҷик танҳо тавасути забонаш дигарбора эҳё гашт ва тавонист исбот намояд, ки дар таърих чунин халқ ва миллат арзи ҳастӣ намудааст. Аз ин рӯ, ҳар

фарди ватанро мебошад бо ба инобат гирифтани меъёри мазкур забони тоҷикиро посли нигоҳ дорад ва дар раванди ҷаҳонишавӣ онро омехтаи калмаву ибораҳои бегона насозад.

25-умин солгарди қабули Конституцияи фархунда бод!

Нуранзез НАСРЕДДИНЗОДА
донишҷӯи соли 2

Бо қабул гардидани ин санади таърихӣ миллати тоҷик роҳи ояндаи худро муайян намуд. Бойси тазаккур аст, ки Конституция ба мисли дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ бо густариш ёфтани муносибатҳои ҷамъиятӣ ва ба вучуд омадани муносибатҳои нав худро ба онҳо мутобик менамояд. Маҳз бо хамин назардошт ба ин санад се маротиба бо роҳи раёӣпурсии умумихалқӣ тағйиру иловаҳо ворид карда шуд, яъне 26-уми сентябри соли 1999, 22-юми июни соли 2003 ва 22-юми майи соли 2016.

Мавриди тазаккури хос аст, ки дар таҳия ва қабули ин санади таърихӣ нақши Пешвои муаззами кишвар бениҳоят бузург аст.

Аз сабаби он, ки аксарияти аҳолии кишварро ҷавонон ташкил медиҳанд ва онҳо давомдиҳандаи қору пайкори имрӯзиён маҳсуб меёбанд, онҳоро зарур аст, ки баҳри барпо намудани давлати воқеан демокративу ҳуқуқбунёд талош намоянд ва меъёрҳои Конституцияро сармашқи қору худ қарор диҳанд.

Раҳматшо МУҲАБАТОВ
донишҷӯи соли 3

Конституцияи Тоҷикистони соҳибистиклол муқаммал ва ҷавобгӯи талаботи буда, бехтарин Конституцияи

олам эътироф шудааст. Бесабоб нест, ки қоршиносони дақиқсанҷи як қатор давлатҳои пешрафтаву мутамаддини ҷаҳон ва созмонҳои бонуфузи байналмилалӣ, аз қабили Созмони Миллали Муттаҳид ва Созмони Амният ва Ҳамкори дар Аврупо Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистонро таҳлил намуда, онро дар радиои 5 Конституцияи бехтарини узви САҲА эътироф намудаанд.

Метавон гуфт, ки 25 – солагии Конституцияи ҶТ ҳамчун ҷашни мубораки миллӣ ба густариши бештари ҳудодоҳиву худшиносии ваҳдати миллӣ, ҳисси ватандӯстиву ватанпарастӣ ва ифтихори ватандорӣ ҳар як фарди бонангу номуси Тоҷикистони соҳибистиклол неруи тоза мебахшад.

Дар Конституцияи ҶТ соҳибхитиёрӣ, истиқлолият ва тамомияти арзии кишвар, дахлнопазирӣ он, моҳият ва функсияҳои давлат, ҳуқуқу озодии асосии инсон ва шаҳрванд, рамзҳои давлатӣ, забони давлатӣ, шакли давлатдорӣ Тоҷикистон, ҳадафҳои сиёсати дохилӣ хориҷӣ давлат ва асосҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ, сиёсӣ ва фарҳангии давлат ва ҷомеаи Тоҷикистон эълон шудаанд.

Давлаталӣ СУЛТОНОВ
донишҷӯи соли 2

Конституция ҳамчун ҳуҷҷати сиёсӣ мазмуни ба худ хос дорад. Одатан дар он соҳибхитиёрӣ давлат, сохтори ҷамъиятӣ ва давлатӣ, шакли идораи давлат, ҳолати ҳуқуқии инсон ва шаҳрванд, тарзи ташкил ва фаъолияти мақомоти дав-

латӣ танзим карда мешаванд. Дар давраи ҳокимияти Шӯравӣ мафҳуми Конституция танҳо аз рӯи талаботи муборизаи синфӣ маънидод карда мешуд. Масалан, Фридрих Энгелс чунин мешуморид, ки Конституция натиҷаи муборизаи синфӣ буда, синфи ғолиб баъди музаффарият ба даст овардан онро муқаррар мекунад. Аз ин андешаҳо танҳо он ҷиз ба назари мо ҷолиби диққат аст, ки Конституция ҳуҷҷати оддӣ сиёсӣ ва ҳуқуқӣ набуда, ҳуҷҷати муҳимест, ки дар он манфиати тарафҳо ба қадри

зарурӣ инъикос ёфтааст.

Аммо чунин маънидод намудани Конституция дар замири муосир қобили қабул буда наметавонад. Зеро дар марҳилаи қунунӣ он аз ҷониби халқ қабул гардида, дар он манфиатҳои давлату миллат ва халқ мавриди танзим қарор дода мешавад. Масалан, Конституцияи Тоҷикистон бевосита аз ҷониби халқ қабул гардида, дар замири моддаи 6-и он халқ сарчашмаи ягонаи ҳокимияти давлатӣ шинохта шудааст.

Пас месазад иброд намуд, ки Конституция ин санади дорои қувваи олии ҳуқуқиест, ки дар он асосҳои сохтори конституционӣ, вазъи ҳуқуқу озодии инсон ва шаҳрванд, тарзи фаъолияти мақомоти давлатӣ, салоҳияти шахсонӣ мансабдори давлатӣ ва дигар масъалаҳои муҳими давлатӣ муқаррар ва мавриди танзим қарор дода мешаванд.

Азизҷон ТАВАРЗОДА
донишҷӯи соли 4

Ҳоло мо дар рӯзҳои қарордорем, ки тамоми мардуми соҳибистиклоли тоҷик таҷлили иди пуршукӯҳ, яъне рӯзи қабули яке аз рамзҳои муқаддасарини давлатӣ – Конституцияи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистонро бо сарбаландиву ифтихори миллӣ ҷашн гирифта истодаанд.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар яке аз барномаҳои худ қайд мекунад: «...бояд гуфт, ки Конституцияи мо хусусияти миллӣ дорад, зеро он бо иродаи мардуми сарбаланди кишвар қабул гардида, дар ин ҳуҷҷати муҳим суннатҳои таърихи давлатдорӣ ва ғояҳои инсондӯстонаи халқи фарҳангсолори тоҷик инъикос ёфтаанд».

Қобили ёдоварист, ки ин санади муқаддас ва тақдирсоз чун қароғи фурузон роҳи рушди давлати соҳибистиклоли тоҷикон ва мардуми онро барои садсолаҳо мунаввар гардонид. Конституция тавонист ифодагари манфиатҳои халқи тоҷик бошад,

КОНСТИТУТСИЯ – РОҲНАМОИ МИЛЛАТ

точиконро дар арсаи олам муаррифӣ намояд, барои сулҳу салоҳ ва ваҳдати комил расидани халқи тоҷик нақши муҳимро гузорад.

Афзалиятнокии Конститутсия мо аз дигар конститутсияҳои мамлакатҳои хориҷа дар он аст, ки он аввалин маротиба усули таҷзияи ҳокимиятро пешбинӣ карда, волюияти меъёрҳои қонуни асосӣ ва бартарияти санадҳои ҳуқуқии байналмилалиро муқаррар намудааст. Дар он аввалин маротиба суҳан дар бораи вазъи ҳуқуқии инсон ва шаҳрванд меравад, ки барои конститутсияҳои пешина ин мафҳум бегона буд. Ва маҳз риояи ҳуқуқ, озодиҳои инсон ва шаҳрвандонро, ки давлат эътироф, риоя ва ҳифз менамояд, аз ин ҳуҷҷати тақдирсоз сарчашма мегирад.

Шоҳзода ШОҲРУХ донишҷӯи соли 1

Конститутсия китоби муқаддас мебошад. Конститутсия ин қонуни асосии давлат ба шумор меравад. Дар он масъалаҳои муҳими давлатӣ мавриди танзими қарор дода мешавад. Яке аз масъалаҳои муҳими давлатӣ мавриди танзими қарор дода мешавад. Яке аз масъалаҳои муҳими давлатӣ мавриди танзими қарор дода мешавад. Яке аз масъалаҳои муҳими давлатӣ мавриди танзими қарор дода мешавад.

Маҳз меъёри моддаи мазкур аст, ки имрӯз Тоҷикистон бо як қатор кишварҳои ташкилотҳои байналмилалӣ ҳамкорӣ менамояд.

Таърих гувоҳ аст, ки миллати тоҷик ҳеҷ гоҳ ба муқобили миллате ҳаҷми хучум накардааст. Маҳз бо хамин назардошт, дар сатҳи қонуни асосии давлат муайян намуд, ки хостори сиёсати сулҳҷӯна ҳамеша мебошад.

Бо дарназардошти гуфтаҳои боло тамоми мардуми шарифи кишвар ва тоҷикони бурунмарзиро бо таҷлили 25-умин солгарди қабули Конститутсияи ҚТ самимона табрик менамоям. Бигзор дар

хонадони миллати тоҷик ҳамеша сулҳу оромӣ ҳукмфармо бошад.

Файзулло АЛИЗОДА донишҷӯи соли 1

Конститутсия пойдевори асосии қонунгузори мамлакат аст. Он санади ҳуқуқиест, ки меъёрҳои давлатдорӣ, муносибатҳои байни шаҳрвандон ва давлатро ба танзим мебарорад.

Якдилона пазируфтани Конститутсия аз ҷониби тамоми халқифодагари эътирофи ҳуқуқати қонуниро дошт, ки худ нишонаи мафкураи баланди сиёсии мардуми тоҷикро инъикос менамояд.

Дар сарсухани Конститутсияи Тоҷикистон омадааст: «Мо халқи Тоҷикистон, қисми ҷудонашавандаи ҷомеаи ҷаҳон буда, худро дар назди наслҳои гузашта, ҳозира ва оянда масъул ва вазифадор дониста, таъмини соҳибхитиёрии давлати худ ва рушду камолати онро дарк намуда, озодӣ ва ҳуқуқи шахсро муқаддас шуморида, баробарҳуқуқӣ ва дӯстии тамоми миллати халқиятхоро эътироф карда, бунёди ҷомеаи адолатпарварро вазифаи худ қарор дода, хамин конститутсияро қабул ва эълон менамоем».

Инак, аз қабули Конститутсия бисту панҷ сол мегузарад ва ҷумҳурии мо дар заминаи меъёрҳои дар он муқарраршуда давра ба давра пеш меравад. Таъини ин солҳо Конститутсия тақдирӣ ёфта, тоҷикистониёнро узви ҷудонашавандаи ҷомеаи ҷаҳонӣ муаррифӣ намуд.

Ёқубҷон ФАЙЗУЛЛОЗОДА донишҷӯи соли 3

Конститутсия поягузори Истиклолияти давлатии миллати тоҷик, давлату давлат-

дорӣ навин, таъминкунандаи асосҳои низомии сиёсату ҳуқуқии кишвар ва муайянкунандаи самтҳои асосии таҳмику пешрафти ҷомеа мебошад. Конститутсия шаҳодатномаи ҳар як халқи соҳибистиклол ва гувоҳномаи давлати озоду мустақил ва ҳамзамон бо ин санади танзимкунанда муайянсозандаи низомии давлатдорӣ ва муҳимтар аз ҳама қафолати ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд аст.

Воқеан, истиклолият ва конститутсия мафҳумҳои тавҷиб буда, якдигарро қимат месозанд, зеро давлати соҳибхитиёр бе конститутсия вучуд дошта наметавонад ва дар навбати худ конститутсия ҳамчун санади олий қонуни асосӣ истиклолияти давлатро ба расмият дароварда, муҳимтарин самтҳои фаъолияти сиёсату ҳуқуқӣ, иқтисодиву иҷтимоӣ ва фарҳангии ҳаёти ҷомеаро инъикос менамояд. Конститутсия дар қатори дастовардҳои муҳими тамаддуни инсонӣ қойи намоенро ишғол намуда, ба эъзори давлате, ки дар он ҳуқуқ моҳияти ташаккули муносибатҳои мутақобилаи шахсияту давлатро ташкил намуда, ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд таъмин гардида ва беқонунӣ истисно карда мешавад, нигаронида шудааст. Ин қонуни асосии кишвар инсон, ҳуқуқ ва озодиҳои ӯро ба сифати арзиши олий эътироф карда, дахлнопазирии ҳуқуқҳои фитрӣ, аз ҷумла ҳаёт, қадр ва номуси инсонро эълон намуда, давлатро масъул месозад, ки ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрвандро эътироф, риоя ва ҳифз намояд.

Ҳар як соқини кишварро мебошад новобаста аз синну сол Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистонро амик омӯзад. Зеро тавре, ки маълум аст, амик донишҷӯи Конститутсия имкон медиҳад, ки шаҳрвандон дар бораи ҳуқуқ ва уҳдадорӣҳои ҳеш дар назди давлат ва ҷомеа тасаввуроти пурра дошта бошанд ва дар зиндагии ҳамаҷуз аз онҳо дуруст истифода кунанд.

Мавлуда ДЖУРАЕВА студент 2-го курса

Конституция — это сборник всех законов и обязанностей для каждого человека, каждый должен осознавать свою ответственность перед законом быть честным первым делом себе, а потом писанным обязанностям. Например, Статья 5-человек, и его права и свободы являются высшей ценностью. Жизнь, честь, достоинство и другие естественные права человека неприкосновенны. Права и свободы человека и гражданина признаются, соблюдаются и защищаются государством. И мы должны гордиться

ся, что живем в свободном и суверенном Таджикистане, в такой прекрасной и райской стране являемся наследниками уникальной культуры и цивилизации, поэтому искренняя любовь к Родине, защита ее национальных интересов и достойное представление Таджикистана на международной арене своими знаниями и современной просвещенностью должны быть нашими главными целями.

Саиддакбар ҚОДИРОВ донишҷӯи соли 3

Агар тариқи ҷашми хиради ҳеш саҳифаҳои гузаштаи худро варақ занем менидем, ки мамлақати мо дорӣ таърихи бою ғани буда, бо чи қадар душворӣҳо ба ин рӯз расидааст. Имрӯз фарзандонаш дар ҳоли фатҳи қуллаҳои нав ба нави пирузиву муваффақият қарор доранд. Албатта, дар ин роҳ нақши Конститутсия ҳамчун санади олии давлатӣ басо муҳими назаррас мебошад.

Яке аз хусусиятҳои муҳими Конститутсия дар он мебошад, ки он хифзи ҳуқуқу озодиҳои инсонро дар мақоми аввал мегузорад ва барои амали намудани ин қафолатҳо, дар як маврид, таъсис додани мақомоти хифзи ҳуқуқу пешбинӣ менамояд. Дар таъмини ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд мавқеи мақомоти хифзи ҳуқуқ ба монанди суд, прокуратура, мақомоти қорҳои дохилӣ, амнияти миллӣ ва ғайра хеле қалон аст. Хусусан, вазифаи асосии суд ба амалбарории адолати судӣ дар тамоми қаламрави кишвар мебошад ва ба ин васила ба сифати барқарорсозандаи ҳуқуқҳои вайроншуда ва таъминкунандаи адолати иҷтимоӣ баромад менамояд.

Меҳроб МИРЗОЕВ донишҷӯи соли 3

Мо ҷавонон шукргузори он ҳастем, ки дар ҷунунҳои ороми осуда зиндагӣ карда, таҳсили илм намуда истодаем. Ин ҳама бо шарофати сиёсати пешгирифтаи сарвари давлат аст, ки ҳамеша ҷавонро дастгирӣ намуда, ғамхори худро нисбати мо дарёғ наметанд ва дар айни замон,

моро дар як рӯҳияи баланди ватандӯстӣ тарбия намуда истодаанд. Дар ҷавоб ба ин мо ҷавонон бо боварии қимат гуфта метавонем, ки ояндаи давлату миллатро ба души худ гирифта, қарзи шаҳрвандии худро иҷро менамоем.

Давлати мустақил давлатро меноманд, ки дорӣ рамзҳои давлатӣ, сарҳад, артиш бошад. Дар баробари ин ҳар як давлат ба худ қонуни асосӣ дорад, ки дар он ҳуқуқ ва вазифаҳои шаҳрвандонаш дар қарор додааст. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистони соҳибистиклол китобе вучуд дорад, ки мо онро “Қонуни бахт” ё “Бахтномаи миллат” мегӯем, зеро ин китоб Конститутсия ном дошта тамоми қонуниятҳои зиндагии соқинони кишварро дар худ қойи намудааст. Вақте ки кас ба мазмун ва моҳияти меъёрҳои Конститутсияи давлати соҳибистиклоли Тоҷикистон шинос мешавад, хоҳ ноҳақ сарчашмаи пайдоиши ин меъёрҳои тақдирсози миллатро дар қарданӣ мешавад. Аз ин лиҳоз, набояд фаромӯш кард, ки ин меъёрҳо дар ҳаёти мо инсонҳо суфта гашта, пеш аз ҳама аз қарри асрҳо аз дуриҳои дур аз қалб ва хуни миллат сарчашмаи гирифтааст. Аз ин лиҳоз, мардуми ин сарзаминро мебошад ба қадри истиклолу озодии давлати мустақил, соҳибхитиёр, ва оромиву осудагии ин ҷомеа расанд ва худро дар назди наслҳои гузашта, ҳозира ва оянда масъул ва вазифадор дониста, бунёди ҷомеаи адолатпарварро мароми худ донанд.

Таҳия Некрӯз САФАРЗОДА

ФАЪОЛОНИ ФАКУЛТЕТ

Пирова Гулафзо

Амакиев Сухроб

Имомзода Нозанин

Сангов Зафар

Фаррухзода Комрон

Раҳмон Фарангис

Зиёваддинов Ислон

Давлатова Чаҳоноро

Рустамзода Шукрона

Надирзода Исматулло

Раҳмонова Малоҳат

Буйдоқов Бурҳоналӣ

Чумазода Авулбой

Асозода Фарзона

Забиоров Шохрух

Ҳакимов Сомон

Дар илми ҳуқуқи граждани мохияти мафҳуми ашёи мураккаб дар он зоҳир мегардад, ки маҷмӯи ашёҳои мустакилу новобаста ба ҳам муттаҳиде, ки сифатан ашёи нав (ашёи мураккаб)-ро ташкил медиҳанд ва дар оянда чун ашёи ягона баромад мекунад, ашёи мураккабро ташкил медиҳанд.

Ҳамчунин ашёи мураккабро ба а) комплексӣ ва б) таркибёфта чудо мекунад. Ашёи мураккаби таркибёфта ашёҳое, ки бо тарзи механикӣ ва функционалӣ ба ҳам алоқаманд ва пайвастанд (масалан, автомобил, киштӣ, хона ва ғ.). Ашёи мураккаби комплексӣ ашёҳое, ки танҳо бо тарзи функционалӣ бо ҳам алоқаманданд.

Ашёи мустакиле, ки ба таркиби ашёи мураккаб дохил мешавад, ки ҳам дар илми ҳуқуқи граждани (мувофиқи мақсад будани мустакилии қисмҳои дар таркиби ашёи мураккаб буда, ҳамона аз давраи ҳуқуқи рим мубоҳиса вучуд дошт) ва ҳам дар амалияи ҳуқуктатбиқкунӣ барои муомилоти муосири граждани нисбатан проблеманоктар аст.

Дар қ.1 м.147 КГ ҚТ дида мешавад, ки: ашёи хархела чизи томи ба мақсади умумӣ истифодашаванда (яъне, бо тарзи механикӣ ва функционали бо ҳам пайвастан) ашёи мураккабро ташкил медиҳанд, аҳамияти мустакили худро аз даст намедихад.

Ҳамин тавр, конунгузор, дар бораи ашёи мураккаб сухан карда, дар воқеъ ашёи таркибёфтгаро дар назар дорад. Эътирофи конунгу-

АШЁИ МУРАККАБ

зор оиди мустакил будани ашёи ба таркиби ашёи мураккаб дохилшаванда вазъи “ногувор”-ро ба вучуд меорад. Вазъи ду ҳуқуқи мутлақо амалкунанда ба як ашё, яъне ашёи мустакиле, ки дар таркиби ашёи мураккаб ҷойгир аст – ҳуқуқи як шахс, ва тамоми ашёи мураккаб дар маҷмӯъ – ҳуқуқи шахси дигар аст. Дар ин ҳолат ду ҳуқуқ ба ашёи мураккаб муқаррар мешавад.

Қисми дуоми моддаи мазкурро тафсир намуда, мо мебинем, ки дар он агар дар шартнома тартиби дигаре пешбини нагардида бошад, амали аҳдҳо дар мавриди ашёи мураккаб ба ҳамаи қисмҳои таркиби он дахл дорад, гуфта шудааст. Худ аз худ ҳулоса мебарояд, ки конунгузор вобаста ба қисмҳои таркиби ашёи мураккаб амали шартнома-ро раво донистааст, яъне махсусан таъкид мекунад, ки қисмҳои таркибёфта чун объекти мустакили ҳуқуқ баромад карда метавонанд. Қонун намудҳои шартнома-ро аниқ муайян намекунад, сухан дар бораи ҳар навъи шартнома меравад, ҳоҳ он ичора ва ҳоҳ хариду фурӯш бошад.

Дар амалия алақай баъзе ҳолатҳо рух додаанд, вақте ки муҳаррики авиатсионӣ дар моликияти як шахс, ҳавопаймо дар маҷмӯъ – дар моликияти дигар шахс мебошад. Дар ин ҳол, соҳиби ҳавопаймо маҷбур аст, ки муҳаррикро аз шахси яқум ба ичора гирад.

Мантқан пахншавии чунин меъёр ба ҳамаи му-

носибатҳои ҳуқуқӣ бо он таҳдид мекунад, ки соҳиби қисмҳои алоҳидаи таркиби ашёи мураккаб мумкин аст, гирифтани ҳамон қисмро аз ашёи мураккаб талаб намояд, истифодабарии онро манъ кунад ва дар ин ҳол судҳо низ уҳдадор мешаванд, ки даъвои мазкурро қонунгардонанд. Чунин мавқеи ашёҳо дар қонунгузори амалкунанда ҳадди ақал муомилотро мураккаб ва аксаран пурра аз муомилот мебарорад. Маҳз бо ҳамин сабаб, қонунгузори граждани ҚТ бояд ин амалияро, ки ба рушди ҳамаи муносибатҳои ҳуқуқии зикргардида муҳлифат мекунад, ба танзим дарорад.

Ба таҷрибаи хориҷӣ муруҷиат намуда, хусусан ба давлатҳое, ки чун ҚТ ба оилаи ҳуқуқии романо-олмонӣ дохиланд, бисёре аз олимони ҳалли проблемаи танзими ҳуқуқии анъанавии ашёҳои мураккабро дар иқтибос овардан ба принципҳои асосии ҳуқуқи давлатҳое ба монанди Швейтсария, Олмон, Нидерландия мебинанд.

Қайд кардан муҳим аст, ки дар давлатҳои зикргардида, маҷмӯи ашёҳои мураккабро ташкилдиҳанда, қисмҳои таркиби ашёи номида мешавад, на ашёҳо.

Дар назарияҳои илмии давлатҳои хориҷа ашёи таркибёфта (аз қисмҳои таркибёфта ва дар маҷмӯъ ашёи навро ташкил медиҳад) ва сершумори ашёро, ки бо ҳамдигар алоқаманданд, аммо онҳо чун ашёи ягона баромад намекунад (масалан, китобхона ва ғ.) фарқ мекунад.

Маҳакҳои асосии фарқкунанда:

- 1) сатҳи алоқамандии предметҳо бо ҳамдигар аст;
- 2) назарияи муомилот, яъне дар гардиш чун ашёи мустакил баромад кардани он аст. Ҳамоне ки ба он ном медиҳад (м.14 Китоби 5 КГ Нидерландия).

Маҳакҳои муайянкунандаи қисми таркиби ашё, ин имконпазирии ҷудокунии қисми таркибӣ аз ашёи мураккаб бе расонидани зарар, зиён мебошад (м.642 КГ Швейтсария).

Ҳамин тавр, ашёи таркибёфта – ин ашёҳое, ки воҳиди функционалиро ташкил медиҳанд ва дар баробари ин онҳо метавонанд мустакилнона объектҳои алоҳидаи ҳуқуқ шаванд. Онҳо таъиноти мустакили худро дар ҳолати зарурият ва нишондоди қонун, бо назардошти сатҳи алоқамандии байнихамдигарие, ки тақсими онҳо имконнопазир мегардонад, гум мекунад. Таъиноти мустакили худро ашёҳои алоҳида, дар ҳолате аз даст намедихад, агар ҷудокунии онҳо имконпазир бошад. Ин ашёҳои алоҳида (қисми таркибӣ) объектҳои алоҳидаи ҳуқуқ шуда метавонанд. (м.642, м.644 КГ Швейтсария).

Нуктаи назари дигар дар ҳуқуқи граждани Олмон муайян шудааст, мутобиқи он қисмҳои таркиби ашёи мураккаб ба аслӣ ва ғайриаслӣ чудо мешавад. Таркиби аслӣ – ҷудокунии қисмҳои алоҳидаи таркибӣ аз ашёи асосӣ (мураккаб) бе расонидани зарар ба он номумкин аст. Барои ҳамин, қисмҳои ас-

Шоҳруҳон БАРОТОВ
донишҷӯи курси 3

ли таркибӣ дар асоси нишондоди қонун, предмети мустакили ҳуқуқ шуда наметавонанд. (§ 93 Уложениияи граждани Олмон (УГО)).

Ҳамин тавр, аз таҳлили танзими ҳуқуқии давлатҳои хориҷе, ки ба оилаи романо-олмонӣ дохиланд, ҷудо намудани проблемаҳои танзими ҳуқуқии ашёи мураккаб, хусусан ашёи таркибёфтаи мураккаб дар қонунгузори граждани ҚТ муяссар гардид.

Ҳулоса, аз будан ё набудани алоқамандии функционали қисмҳои дар маҷмӯъ аз фаҳмиши анъанавии ашёҳо бармеояд. Бисёре аз ашёҳо бо хусусиятҳои техникаи худ аз ҳамон вақти истехсол бо мақсади қисмҳои ҳатмии ашёҳои мураккаб будан истехсол мешаванд (ягон қисми муҳаррики автомобил, компонентҳои диски саҳти компютер ва ғ.). Онҳо дар муомилоти граждани метавонанд, чун ашёи мустакил баромад кунанд, аммо дар масъалаи истифода(истеъмол) ҳамеша танҳо дар “алоқамандӣ”-и байнихамдигарӣ қор меку-
нанд.

АВЕСТО ҲАМЧУН САРЧАШМАИ ҲУҚУҚИ

Шахриёр БУРҲОНОВ
донишҷӯи соли 2

Авесто осори фарҳанги маданияти ҷаҳонӣ ба шумор меравад. Китоби муқаддаси «Авесто» дар 12000 пӯсти гов бо оби тилло навишта шуда аз 1200 боб (фарғард) ва 21 китоб (наск) иборат аст. Доир ба масъалаи пайдоиши «Авесто» дар адабиётҳои илмӣ ақидаҳои гуногун

ҷой дорад. Як гурӯҳи олимони (Дюперон, Дармстетер, Меие, Юар ва ғайра) пайдоиши онро ба мамлақати Мидия нисбат медиҳанд. Дигар гурӯҳ ба Бохтар пайвастан менамоянд. Гурӯҳи сеюми олимони пайдоиши «Авесто»-ро ба Моварои Кафқоз мансуб медонанд.

Авестое, ки то ба имрӯз расидааст, танҳо 5 китобро ташкил медиҳад: Ясно, Виспарад, Вандидот, Яштҳо, Хурд-Авесто. Ҳамчунин ногуфта намонад, ки матни ин панҷ китоби расида низ пурра нестанд. Бо вучуди ин номехрубониҳои таърих шукӯҳу ҳашамати китоби муқаддаси ниёғони мо, ки яке аз аввалин намунаҳои осори ҳаттӣ ва китобнависӣ дар тамаддуни башарӣ мебошад, заррае нақастааст. Ситоиши Худованд дар пораҳои «Авесто» баъзан то андозае самимиву ба дил наздик аст, ки ҳатто акси садои сурудан, тавбаву на-

домат намудан ва аз паси покдоманӣ рафтани пайравони оини зардуштӣ эҳсос мешавад. Ҳар кадоми ин китобҳо чун дурдонаест, ки моро ба гузаштаҳои басо дур мебарад.

Чӣ хеле, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон менависанд «Авесто» бо нусхаҳои пешину пасин ва матнҳои кӯҳнаву нав, бо пораҳои манзуму мансур ва силсилаи сурудаҳои гаронбаҳояш мисли бозёфтҳои ҳазинаи Амударё саҳифаҳои норавшани тамаддуни ниёғони моро бароямон мекушояд.

Авесто боқимондаи сурудҳо, достонҳо, ривоятҳо ва гуфтаҳои бузургони гузаштаи мо мебошад, ки таърихи бисёрҳазорсолаи ориёӣҳоро таҷассум менамояд. Авесто маҷмӯаи маълумотҳои динӣ,

фолклорӣ, ҷуғрофӣ, астронимӣ, биологӣ, ботаникӣ, табиатшиносӣ, тиббӣ, фалсафӣ, адабӣ, ҳуқуқӣ ва таърихист. Маънои калимаи Авесто чандон равшан нест. Дар адабиёти таърихи номи китоб Авесто, Асто, Усто, Апастак, Вистак ва ғайра навишта шуда ва авастошиносон онро китоб, илм, дониш маънидод кардаанд. Авесто барои мо, тоҷикону эронӣён, муқаддас аст. На барои он ки китоби динист, балки барои он ки осори қадимтарини ҳаттӣ гузаштагони мо ба ҳисоб меравад. Агар муаллифи наски (китоби) аввали он Зардушт бошад, пас муаллифони китобҳои боқимонда дигар бузургони мо буданд.

Авесто қадимтарин асари динӣ буда маҷмӯи арзишҳои ҳуқуқӣ-ахлоқӣ, диниву зебоипарастии мардуми тоҷик ба ҳисоб меравад ва барои ба танзим даровардани му-

носибатҳои ҷамъиятӣ ва муносибатҳои ҳуқуқӣ дар соҳаи оиладорӣ, бастанӣ шартнома, ҳуқуқи граждани, ҳимояи марзу буми Ватан, муносибатҳои молумулқии байни одамон ва ғайраҳоро ба танзим медаровард. Қисмати сеюми ин китоб “Видевдат” аз меъри ҳуқуқӣ иборат аст, ки муносибатҳои ҷамъиятӣ-тиро ба танзим медарорад. Авесто ҳамчун сарчашмаи ҳуқуқии ғуломон масъалаҳои шартнома, никоҳ ва оила, ҷиноят ва ҷазоро дар худ муайян кардааст.

Ҳуллас, “Авесто” яке аз санадҳое буд, ки муносибатҳои муҳталифи ҷамъиятӣ-тиро дар он давраи қадим ба танзим медаровард. Инчунин он саршамаяи ҳуқуқии тоҷикон буда, дар он меъёрҳои ҳуқуқие вучуд доштанд, ки маҳз соҳаи гражданиву оилавӣ ва ҷиноятиро ифода намуда, дар танзими онҳо нақши муҳим дошт.

КОНСТИТУТСИЯ – САНАДИ ТАҚДИРСОЗИ МИЛЛАТ

(таассурот аз суханронии Пешвои миллат ба муносибати таҷлили 25-умин солгарди қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон)

Сомон ҲАКИМОВ
донишҷӯи соли 3

Конститутсия дар низоми ҳуқуқи ҳар як давлат нақши марказиро ишғол намуда, дорои қувваи олии ҳуқуқӣ мебошад. Аҳамияти он дар инкишоф ёфтани соҳаҳои ҳаёти ҷамъиятиву давлатӣ бениҳояд бузург мебошад. Маҳз ҳамин махсусият ва аҳамиятро ба инобат гирифта, иҷроиши меъёрҳои онро барои тамоми шаҳрвандони мамлакат ҳатмӣ эълон намудаанд.

Имсол аз қабули ин санади муқаддас 25 сол сипарӣ мешавад. Дар ин муддат Конститутсия роҳи ояндаи давлату миллати тоҷикро муайян намуда, давлатро аз вартаи нобудшавӣ раҳонид.

Боиси ифтихори бузурги банди аст, ки дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 25-умин солгарди Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки таърихи 4-уми ноябр бо иштироки бевоситаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар хоҳи Борбад баргузор гардид, иштирок намудам.

Воқеан, пас аз иштирок ва шунидани суханони падаронаи Пешвои миллат мо ҷавонон ба зуд руҳи илҳомӣ дигарро касб намудем ва масъулияти шаҳрвандии худро бештар аз ҳарвақта эҳсос намудем. Зеро, дар шароити ҳатари терроризму экстремизм ва таҳдиди ҷаҳонишавӣ моро зарур аст, ки аз ҳарвақта дида бештар масъулият ҳис намоем ва нагузорем, ки душманони миллати тоҷик нақшаҳои ноҷавонмардонаи худро дар хоҳи ин Ватан татбиқ намоянд.

Маҳз бо ҳамин назардошт, Пешвои миллат ба ҷавонон муроҷиат намуда, иброн намуданд, ки зиракии сиёсиро ҳеч гоҳ аз даст надиханд. Хар фарди ин Ватанро мебояд меъёрҳои Конститутсия ҳаматарафа риоя намояд ва бо қору амали худ қарзи шаҳрвандиашро дар назди ин марзу буми аҷдодӣ анҷом диҳад.

Ҷаҳоноро ДАВЛАТОВА
донишҷӯи соли 2

Хушхол аз онам, ки дар таҷлили 25-умин солгарди қабули Конститутсия, ки бо иштироки Пешвои миллат баргузор гардид иштирок намудам ва як ҷаҳон таассуроти некро ба худ касб намудам.

Аҳамияти ҳуқуқӣ, иҷтимоӣ, сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ ва маънавии Конститутсия дар он зоҳир мегардад, ки муайян кардани шакли идораи давлат, ҳуқуқи соҳибхотии халқ ва танзими ҳуқуқи озолии инсон ва шаҳрванд ва қарорҳои онҳо зарур доништа шуд. Ба низоми ҳуқуқи озолии конститутсионии шаҳрвандон ҳамеша аз рӯи он баҳо дода мешавад, ки давлат дар қадом ҳаҷм онҳоро муқаррар карда, то қадом дараҷа ба татбиқи онҳо қарор дода аст.

Барои ҳифзи миллат аз ҳатари парокандашавӣ ва бо мақсади аз байн бурдани ҳар гуна падидаҳои номатлуб, аз қабилӣ маҳалгарой ва бегонапарастӣ, ки омилҳои бевоситаи заифкунандаи пояҳои истиқлолияти давлатӣ мебошанд, Президенти кишвар ҳалли масъалаҳои зеринро ҳамчун омилҳо ва заминаҳои пайдор намудани давлати соҳибистиклол таъкид карданд:

Якум, муттаҳидшавии миллат, пайдор намудани ягонагӣ, тамомияти арзӣ ва иқтисодии давлати миллии соҳибистиклол, сулҳпарвар, ҳуқуқбунёд, дунявӣ ва демократӣ;

Дуюм, дар заминаи ваҳдати миллат, муҳаббат ба ватан, забон, илму адабиёту фарҳанг ва тафаккури миллии бедор намудани ҳисси худшиносии ифтихори миллии;

Сеюм, таҳти парчами Ватан ва ғояҳои ваҳдати миллӣ ва эҳёи Тоҷикистон сарҷамъ омадани ҳамаи хизбу созмонҳо ва ташкилотҳои сиёсӣ ва ҷамъиятӣ, дар доираи қонуни бо роҳи мусолиҳа ва гуфтушунид халқ намудани ҳамаи ихтилофоти ба миён омада;

Чорум, ҳифз намудани боигарихии моддӣ ва маънавии миллат, бузургдошт ва қадриносии ашхосе, ки дар ҷодаи ваҳдати миллат, худшиносии ифтихори миллии, муттаҳидии мардуми Тоҷикистон хизматҳои арзанда кардаанд.

Шаҳром ТАЙФУРОВ
донишҷӯи соли 2

Санаи 4-уми ноябр дар бинои хоҳи Борбад ба ифтихори таҷлили 25-солагии қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷамъомади тантанавӣ баргузор шуд, ки дар он Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон иштирок

ва суханронӣ карданд. Ман ҳамчун яке аз намоёнҳои кишри фаъоли ҷомеа дар ин ҷамъомад иштирок доштам. Ҷамъомад бо ворид шудани Сарвари давлат ба толор ва садо додани Суруди миллии оғоз ёфт. Дар оғоз Президенти мамлакат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон мардуми шарафманди кишварро ба муносибати ин санаи фархунда самимона шодбош гуфтанд ва аз таърихи қабули Конститутсия ёдовар шуданд. Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қайд карданд, ки эълони истиқлол дар кишвари мо ба давраи ниҳоят мураккаби сиёсӣ ва бухрони шадиди конститутсионӣ рост омад ва маҳз қабули Конститутсия метавонист барои ҳифзи истиқлол, аз оташи ҷанги таҳмилии шаҳрвандӣ берун овардани ҷомеа, барқарор намудани фаъолияти сохторҳои фалҷшудаи давлатӣ, инчунин ҷиҳати мустақкам кардани заминаҳои сиёсӣ ва ҳуқуқӣ, иҷтимоиву иқтисодӣ ва фарҳангии давлат, шароити мусоиди ҳуқуқи фароҳам овард. Дар суханронӣ, Сарвари давлат яқинд масъалаҳои дигарро низ қайд карданд, ки зарур ва муҳим будани қабули Конститутсияро исбот мекард. Дар охири суханронӣ Сарвари давлат

муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон изҳори боварӣ карданд, ки Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон боз садсолаҳои дароз барои рушди ҷомеаи Тоҷикистон ва оромиву осоиши ҳар як фарди Ватан хизмат хоҳад намуд.

Маъруфҷон АХМЕДОВ
донишҷӯи соли 4

Боиси ифтихор ва сарфарозист, ки дар қатори ҳазорон шахсонӣ мансабҳои давлатӣ ва устодону донишҷӯёни донишгоҳу донишқадаҳои кишвар ман низ дар ҷарабани сатҳи баланд ба муносибати 25-умин солгарди қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо иштироки бевоситаи Пешвои миллат доир гардид иштирок намудам.

Аз ҷарабини мазкур як ҷаҳон маънӣ ба худ гирифтаам. Зеро ҳар як сухани Пешвои миллат панде буд аз дирӯз, имрӯз ва ояндаи давлату миллати тоҷик, ки ҷавонро ба андеша намудан водор мекард. Зарурияти қабули ин санади муқаддас дар марҳилаи ниҳоят ҳассоси таърихи барои муайян намудани роҳи ояндаи давлатдорӣ бениҳоят зарур буд. Танҳо тавассути он ҷомеаи ҷаҳонӣ

моро эътироф менамуданд, ки ин нуктаро Президенти кишвар бисёр оқилона зикр намуданд.

Яке аз масъалаҳои, ки дар ҷарабини мазкур мавриди назар қарор гирифт ин бо суръати баланд тағйир ёфтани вазъият дар сайёра буд, ки имконияти таҳдиди он ба дилхоҳ давлат ҷой дорад. Маҳз бо дарназардошти ин таъкид гардид, ки ҷавонон зиракии сиёсиро аз даст надиханд ва нагузоранд, ки ба оромии миллати тоҷик халале ворид гардад. Воқеан, мо ҷавонро месазад, ки зиракии сиёсӣ худро аз даст надихем ва нагузорем, ки ноҳалафе вазъияти ороми кишварро дигаргун намояд. Бо ҳамин назардошт аз тамоми ҷавонони кишвар даъват ба амал оварда мешавад, ки дар яқинҷагии марзу буми аҷдодӣ саҳми арзишманди худро гузоранд ва суханони Пешвои миллатро сармашқи қори худ қарор диҳанд.

Умедҷон БОБОЗОДА
донишҷӯи соли 4

Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон инъикоскунандаи воқеияти даврони истиқлолу озолии Ватан, рушди давлат ва пешрафти миллати тамаддунсози тоҷик мебошад.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат чунин зикр намудаанд: «Ҷаҳади сиёсӣ мо барпо кардани давлати демократию ҳуқуқбунёд аст. Дар ин ҷода, Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун санади воломақоми миллат ва шохсунути устувори сулҳу ваҳдат, раҳнамои ҳамешагии мо хоҳад буд».

Бо қабули Конститутсия дар инкишофи давлатдорӣ Тоҷикистон марҳалаи нави таърихи оғоз гардид ва он моро ба дигаргунҳои азими сиёсӣ ва ҳуқуқӣ, иқтисодиву иҷтимоӣ, фарҳангӣ ва созандагиву бунёдкорӣ роҳнамои кард.

Конститутсия ҳамчун ҳуҷҷати дарбаргирандаи арзишҳои қалидии ҷомеаву давлат ва марому мақсади халқи кишвар симои таърихи ва муосири Тоҷикистони азизро дар худ инъикос намуд.

Конститутсия тавонист ифодагари манфиатҳои халқи тоҷик бошад, омили меҳнатқашонро инъикос намояд, тоҷиконро дар арсаи олам муаррифӣ бисозад. Конститутсия барои сулҳу салоҳ ва ба ваҳдати қомил расидани тоҷикон нақши муҳим бозид.

Аҳамияти таърихи Конститутсия дар он аст, ки ин ҳуҷҷати сиёсӣ ва ҳуқуқӣ арзишҳои олии халқи тоҷикро дар худ таҷассум намуда, суннатҳои таърихи давлатдорӣ ва ғояҳои

инсондӯстонаи миллати фарҳангсолори моро инъикос кардааст ва таъмин намудани адолати иҷтимоӣ, волоияти қонуни тартиботи ҳуқуқиро яке аз мақсадҳои асосии фаъолияти тамоми шохҳои ҳокимияти давлатӣ қарор додаст.

Тамоми устодону донишҷӯёни факултети ҳуқуқшиносиро ба муносибати 25-умин солгарди қабули Конститутсияи ҶТ самимона шодбош менамоем.

Таҳияи
Азимҷон ҶУРАЕВ

Бахтиёр ГУРЕЗОВ
магистри кафедраи ҳуқуқи
нақлиёт ва ҳуқуқи истифодаи
сарватҳои табиӣ

аз ҷумла занон ба гурӯҳҳои ифротӣ бояд дар сатҳи милли маҷмӯе аз тадбирҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ — динӣ андешида шавад.

Ифротгарой дар кадом шакл набошад, онро мо қабул надорем, чунки он ҳуқуқу озодии инсон ва шаҳрвандонро поймол мекунад. Қайд кардан ҷоиз аст, ки ифратгарой асосҳои маънавии ҷомеаро вайрон намуда, ба амнияти минтақа, тамоми ҷаҳон, аз он ҷумла ба амнияти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳам таҳдид мекунад. Ба муқобили ифротгарой бояд ҳама мубориза баранд.

осори диншиносони Ғарбу Шарқ равшангари ин гуфтаҳо.

«ТЕРРОРИЗМ ВАТАН, ЗАБОН, НА- ЖОД ВА ДИН НАДО- РАД»

Ин бадбахти оламшумуле гардидааст, ки ба муқобили он якҷоя мубориза бурда, ба ҳамдигар кӯмак расонда, тадбирҳои худро мувофиқ сохтан зарур аст.

Айни замон байни давлатҳои абарқударати ҷаҳон рақобате ба вучуд омадааст, ки кӯшиш барои соҳибшудан ба нуфуз ба ин ё он минтақаи олам, захираву сарватҳои табиӣ, энер-

мизм ба монанди: сиёсӣ, миллатгарой, динӣ, экологӣ, зиддиҷаҳонишавӣ, маънавӣ ва ғайра муайян карда шудаанд.

Экстремизм — аз калимаи франсузӣ «extremisme» ва латинӣ «extremus» гирифта шуда, маънои аслиаш ифротгарой, тундравӣ, фикру андешаҳо ва амалҳои тундравона, аз ҳад гузаштан, аз андоза гузаштан аст.

ЭКСТРЕМИСТ ШАҲСЕСТ, КИ ДАР ФАЪОЛИЯТИ ХУД ҶОНИБДОРИ АМАЛҲОИ ЯКРАВИЮ ТУНДРАВӢ АСТ

моддӣ, идеологӣ, хоҳиши табaddулот ва норозигӣ аз вазъи воқеа, пайдо намудани шавқ ба фаъолияти нав, ҷой доштани камбудихо дар тарбияи оилавӣ, коҳиш ёфтани сатҳи зиндагӣ, поймол намудани ҳуқуқҳои динӣ ва этникӣ, дар сатҳи паст қарор доштани фарҳанги иттилоотӣ, надонистани маданият ва фарҳанги миллий, фаъолияти динии намояндагонӣ хориҷӣ ва ғайраҳо.

Дар шароити кунунӣ вазифаи ҳар як фарди ватандӯсту ватанпарвар, миллатдӯсту мусулмон, алалхусус ҷавонон, ки ҳамчун неруи асосии пешбарандаи ҷо-

ХАТАРИ ТЕРРОРИЗМ ВА ЭКСТРЕМИЗМ ДАР ЗАМОНИ МУОСИР

Пас аз эълон гардидани Истиклолияти Тоҷикистон дар арсаи ҷаҳонӣ давлати мустақилу соҳибхитиёри Ҷумҳурии Тоҷикистон бунёд гарид. Ба даст овардани Истиклолияти давлатӣ ба марҳилаи нави инқишофи таърихӣ — бунёди давлати соҳибхитиёр, демократӣ, ҳуқуқбунёд, дунявӣ, ягона ва иҷтимоӣ ворид гарид. Рушди устувори сиёсӣ ва иқтисодӣ ва иҷтимоиву фарҳангии ҷомеа аз самаранокии сиёсати ҳуқуқии ҷумҳури вобастагӣ дорад. Ҳифзи ҳуқуқу озодии инсон ва шаҳрванд, таҳкими қонуният ва тартиботи ҳуқуқӣ, пешгирии ҷиноятҳои фаромиллӣ, таъмини рушди устувори иқтисодӣ ва иҷрои ҳадафҳои стратегии давлат — таъмини истиклолияти энергетикӣ, амнияти озуқаворӣ ва раҳои аз бунбасти коммуникатсионӣ, бе таъмини волоияти қонун ва тартиботи ҳуқуқӣ ғайриимкон аст. Ташаққули давлати демокративу ҳуқуқбунёд, қабл аз ҳама ба сифати баланди қонунҳо вобаста аст, ки он волоияти қонунро таъмин намуда, барои хифзи ҳуқуқу озодии инсон ва шаҳрванд, таҳкими амнияти давлатӣ, мубориза бар зидди ҷинояткорӣ, терроризм ва экстремизм равона гардидааст.

Яке аз талаботҳои асосии қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки ҳар як шаҳрванди мамлакат онро бояд риоя ва амалӣ наояд, ин тартиботи ҳуқуқӣ мебошад, зеро ки он боиси мустаҳкамии ҳокимияти давлатӣ ва мубориза бар зидди ифротгарой мебошад.

**ИМРӮЗ
ИФРОТГАРОӢ
ВА ТЕРРОРИЗМ АЗ
ҶИДДИТАРИН
ТАҲДИДОТИ СУББОТУ
АМНИЯТИ ҶАҲОНИСТ**
Барои муқобила бо падидаи гароиши ҷавонон ва

Терроризм ва ифротгарой бо ҳамлаи оқибатҳои дахшатбурӯ бераҳмонаи худ ба проблемаи ҷиддитарини инсоният дар асри XXI табдил ёфтааст. Бинобар ин зарур аст, ки фаъолияти тамоми сохторҳои давлатию ҷамъиятиро барои таъмини боэътимоди сулҳу субот, ҳаёти осоишта ва амнияти кишварамон равона созем.

Дар замони мо, ки пур аз тазод, мушқилот, ихтилофу зиддиятҳо, доир ба афзудан ва густариши терроризм, фундаментализм, экстремизм ва дигар зухурату падидаҳои номатлубу хатарафзо зиёд ҳарф мезананд ва менависанд.

Террористон мехоҳанд, мақсаду мароми худро бо роҳи зӯрварӣ, қуштор, тарсу ваҳм амалӣ созанд. Террор қардан, ҷомеаро баҳолати тарсу ваҳшат ва ноумедӣ афкандан аст. Нахустин баҳсу мунозираҳои миёни мутафаккирон, диншиносон ва баъзе уламои хуруфотпараст ва тундравӣ дин ханӯз дар дунёи қадим ба миён омада, мактабу равияҳои гуногуни диншиносӣ, андешаву афкор ва

гетикӣ, ба даст овардани мавқеи афзалиятнокии стратегӣ, ҳарбӣ ва ғайра торафт шиддат мегирад. Дар аксарӣ мавридҳо онҳо қушиш ба ҳарч меҳанд, ки миёни ду динҳои бузурги ҷаҳонӣ — ислом ва масеҳият душманӣ ва зиддият барангезанд. Чи тавре, ки дар боло зикр намудем ислом ва пайравони онро ҳамчун ҷанҷуҷу тачовузкор, ифротгар, бадкину ситезачӯ муаррифӣ намуда, фарҳангу тамаддун, дин ва дигар арзишҳои Ғарбро таърифу тавсиф ва намунаи ибрат мешуморанд ва онро ба гардани дигарон бо зӯрӣ бор қардан меҳоянд. Яке аз омилҳои тезу тундшудани муносибати баъзе кишварҳои мусулмонӣ бо давлатҳои Ғарб маҳз ҳамин сиёсати дурӯягӣ ва мунофиқона аст, ки он боиси пайдошудан ва густариши муҳолифат байни пайравони дини ислом ва масеҳият, тамаддуни Шарқу Ғарб ва дар айни замон тавлиди ҷараёнҳои тундрав (экстремистӣ) дар дину мазҳабҳои ҳам Ғарб ва ҳам Шарқ аст.

Шаклҳои зиёди экстремизм ба монанди: сиёсӣ, миллатгарой, динӣ, экологӣ, зиддиҷаҳонишавӣ, маънавӣ ва ғайра муайян карда шудаанд.

Ин амалу зухурот метавонад, дар тамоми соҳаҳои фаъолияти инсон — дар дин, сиёсат, идеология, илм ва ҳатто дар варзиш низ ба миён ояд. Мутаассифона, дар олами ислом равияҳои низ арзи вучуд қардаанд, ки баъзе амалҳои ғайриҷамъиятӣ ва фитнакориву тафриқаандозӣ равона гардидаанд. Ин ба моҳияти дини мубини ислом муҳолиф аст ва ба он иснод меорад. Дар замони мо шахсоне, ҳизбу ҳаракатҳо ва созмонҳои ҳастанд, ки кӯшиш менамоянд, мақсаду маром, ғояву андеша, афкор ва нақшаҳои худро бо ҳар роҳу васила ва ҳатто, бо амалҳои тундравона амалӣ созанд. Ба ақидаи аксарӣ муҳаққиқон, сиёсатшиносон, рузноманигорон экстремизм бештар аз ҳама дар соҳаи дин дучор меояд ва ин падида дар тамоми гушаву қанори сайёраи мо ба амал омадааст.

Сабабҳои пайдоиши экстремизм мисли шаклҳои он гуногун аст; сатҳи пасти дониши динӣ ва дунявӣ, маърифати ҳуқуқӣ,

меа маҳсуб меёбанд, аз он иборат аст, ки аз таълимоти гурӯҳҳои манфиатҷӯе, ки дини мубини исломро бо терроризм айният меҳоянд ва тундгароиро омилҳои хифзи ислом муаррифӣ мекунанд, худдорӣ наоянд, зеро дар натиҷаи гароиш ба ин гуна ҳизбу ҳаракатҳои радикаливу террористӣ ҳам ҷони худро аз даст меҳоянд ва ҳам сабаби аз байн бурдани ҷони ҳазорон нафарони дигар мегарданд. Бояд ҳар як шаҳрванд, ҳар як фарди ин ҷомеа барои хифзи истиклолият ва яқпорчагии кишвар талош варзад. Зеро ояндаи халқу миллати тоҷикро бе мавҷудияти давлати миллии тоҷикон тасаввур қардан ғайриимкон аст.

Хулоса, ҳамаи мо вазифадорем, ки пеш аз ҳама, худамон намунаи ибрат бошем, нангу номуси ватандорӣ дошта бошем, мардуми кишварро ба ободу пешрафта гардонидани сарзамини аҷодӣ хидоят кунем, пеши роҳи бегонапарастӣ ва хиёнатро ба манфиатҳои миллат ва давлат гирем, воло будани манфиатҳои миллий ва давлатиро пайваста эҳсос қарда, ҳамеша хушёрӯ зирак ва ватандӯсту механпарвар бошем. Итминони комил дорам, ки тахти роҳбарии хирадмандонаи Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллий — Пешвои миллат, Қаҳрамони Тоҷикистон мӯҳтарам Эмомалӣ Раҳмон мардуми шарафманди тоҷик дар ободӣ ва шуқуқҳои Ватани азизамон сахми арзандаи ҳешро гузошта, баҳри таҳкими сулҳу Ваҳдати миллий ва Истиклолияти комили Ватан хидматҳои шоиста хоҳем қард.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ И ПРАВО

Стратегия развития государственной кадровой политики направлена на совершенствование кадрового потенциала для эффективного осуществления функций государства.

Самое важное решение в жизни любого абитуриента это выбор специальности, в котором он будет обучаться. Ведь оно определяет все его будущее - специальность, профессию, карьеру и возможно даже дальнейшую жизнь.

Если вы чувствуете в себе силы и уверенность в том, что сможете стать не просто квалифицированным специалистом, но и грамотным управленцем, то специальность государственное управление и право ваш выбор.

Управление на производстве началось тысячи лет назад с тех пор, как появился сам процесс намеренного изготовления определенного товара или услуги. Сегодня в успешной коммерции не обойтись без высокоэффективного и организованного управления. Оно выполняется не только над людьми, но и над финансами, активами, всей компании, организации в целом.

Управление и управленец — что это, в чем особенности? Управление — это такой способ воздействия на объект с целью его изменения. Процесс выполняется с определенной, четко заявленной целью и останавливается только тогда, когда цель будет достигнута. В

большинстве случаев понятие “управление” используется как способ контроля и эффективной организации работы предприятия, офиса и его сотрудников. Функция управления состоит в том, чтобы при минимальных затратах максимально эффективно использовать рабочую силу и материальные ресурсы. Это делается для увеличения доходов компании, производства большего числа товаров или услуг, а также развития производства как такового. Выполняется управление не само по себе — нужно иметь объект или процесс, которым необходимо управлять. Причем он должен быть не абстрактным, а именно конкретным с четкой целью, которую нужно достичь. В управлении есть несколько участников — управленец и орудие управления. Управленец — это человек, который контролирует весь процесс производства, принимает ответственные решения по состоянию товаров. Он устанавливает цель управления. Орудием являются или другие сотрудники, которые используются для достижения цели.

Подготовка специалистов в Таджикском национальном университете ведется на качественно новом уровне, основанном на инновациях и компетентностном подходе, и является элементом непрерывного управленческого образования. Университет готовит

управленческие кадры для государственных органов и организаций.

Особенностью образовательного процесса управления является сочетание сложившихся традиций управленческой подготовки с практико-ориентированным обучением на основе компетентностного подхода. Уникальная среда позволяет реализовать творческий потенциал каждого студента благодаря участию в лидерских проектах, изучению опыта действующих управленцев, проведению исследований на базе студенческих научных клубов, участию в проектах студенческих организаций и органов самоуправления.

Только студенты, получая квалификацию специалиста с высшим образованием, одновременно с профессиональными навыками овладевают управленческими компетенциями и получают углубленную подготовку по иностранному языку и информационным технологиям.

Реализуемые в специальности государственного управления и права образовательные программы позволяют приобрести высшее управленческое образование, как на первой, так и на второй (магистратура) ступенях получения высшего образования за счет средств республиканского бюджета и на платной основе в очной и заочной формах.

Студенты изучают не только специальные правовые дисциплины, но и блок

управленческих и экономических дисциплин. Подготовка юристов в сфере государственного управления нацелена на формирование у студентов профессиональных навыков и компетенций. Для этого студенты имеют возможность практиковаться на базе юридической клиники, а также во время прохождения учебной и производственных практик в органах государственного управления, судах, прокуратурах, следственных органах и т.д.

Учебная деятельность опирается на лучшие отечественные традиции и зарубежный опыт высшего образования. Преподавание дисциплин социально-гуманитарного цикла нацелено на формирование высокообразованной личности, эрудированной и обладающей аналитическими способностями. Изучение общепрофессиональных и специальных дисциплин обеспечивает подготовку высококвалифицированных специалистов в области управления, знакомых с требованиями современности и готовых применять свои знания на практике. Значительное внимание в учебном процессе уделяется изучению иностранных языков и информационных технологий.

Преподаватели факультета активно используют в учебном процессе инновационные обучающие технологии: деловые игры, круглые столы, мастер-классы.

Умед МУРОДЗОДА
магистрант кафедры
конституционного права

Многие студенты, обучающиеся в этой специальности, ведут научно-исследовательскую деятельность под руководством преподавателей.

Ежегодно лучшие выпускники первой ступени обучения поступают в магистратуру с целью углубления навыков научно-педагогической и научно-исследовательской работы.

Неудивительно, что выпускники этой специальности не имеют проблем с трудоустройством, более того, им практически гарантирован карьерный рост. Результаты распределения последних лет специальности «Государственное управление и право» показывают, что выпускники этой специальности работают в министерствах, государственных комитетах, местных исполнительных и распорядительных органах и подчиненных им структурах, судах, прокуратурах, следственных органах, а также в учреждениях образования, научных и научно-практических центрах.

Наргизабону ШАРИПОВА
донишҷӯи соли 3

Фақат баъзеҳо сиёсат ме-офаранд, аммо дар бораи он хама мулоҳиза мекунамд.

Перикл

Масъалаи сарвари сиёсӣ яке аз масъалаҳои муҳим ба шумор рафта, дар тамоми ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва низоми ҳуқуқи ҳар як давлат мақоми махсусро доро мебошад. Таълимот дар бораи сарвар таърихи тӯлонӣ дорад, зеро ханӯз дар замони пешин ин падида амал менамуд,

САРВАРИ СИЁСӢ

вале на бо мазмуни имрӯзааш. Вале бо мурури замон хангоми ба сари ҳокимият омадани пешвоён, дохиён, императорон, шохон ва консулҳо мақоми онҳо дар назари мардум ва ҳаёти сиёсӣ афзунтар гардид.

Дар ҷамъияти қувваҳои нави сиёсӣ ба монанди хизбҳои сиёсӣ, ташкилотҳои ҷамъиятӣ, ҳаракатҳои оммавӣ ташаққул ёфта, ҳокимияти шохӣ қариб аз байн рафт ва дар натиҷа идоракунии парламентариву президентӣ инкишоф ёфт. Ин имконе фаҳам овард, ки мазмун ва моҳияти сарвари сиёсӣ аз нигоҳи нав баҳогузорӣ карда шавад. Оиди тоифаҳои сарвари сиёсӣ олимони зиёд ибрази ақида намудаанд. Ба мисли Н. Макмавелли, Р. Такер, Г. Лассуэл, М. Вебер ва дигарон. Дар байни андешаҳои ин мутафакирон андешаи М. Вебер бештар қобили қабул аст. У сарварони сиёсиро ба чунин тоифаҳо ҷудо кардааст:

— Сарвари анъанавӣ, ки дар асоси боварӣ ва муқаддас

будани анъанаҳо пазируфта шудааст. Масалан, фарзанди шох ҳуқуқ дошт пас аз марги шох «қонунӣ» шох шавад.

— Сарвари расмӣ ба қонунӣ будани тартиботи мавҷуда боварӣ дорад ва дар натиҷаи интихоботҳо ба сари ҳокимият меояд.

— Сарвари харизматикӣ дар асоси боварӣ ба қобилияти фавқулодааш ҳамчун шахсияти нотақрор маъруф шудааст. Худи маънои «харизм» ин «неъматҳои Худованд» мебошад. Идоракунии чунин сарварон аз болои одамон қонунӣ набуда, он дар асоси обрӯй ва қобилияти асос ёфтааст. Ин тоифа сарварон одатан дар давраҳои хеле шадиди ҳаёти сиёсӣи чома ба сари қудрат меоянд. Масалан Ленин, Сталин, Путин, Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон, ки тарзи идоранамоии давлатро қуллан дигаргун сохтанд.

Назарияе оид ба хусусиятҳои сарвар вучуд дорад, ки

сарвар бояд қобилияти ташкилотчиғӣ, иродаи мустақам дошта, нотик ва зоҳири диққатҷалбкунанда дошта бошад. Ҳамчунин, сарвар аз рӯйи услуби фаъолият ба 3 гурӯҳ ҷудо мешавад:

Сарвари авторитарӣ — ҳокимиятро ба монополияи худ табдил дода, онро пурра ба зери тасарруфаш мегирад. Аслиҳаи асосии ин гуна сарварон «талаб» ва «таҳдид» мебошад.

Сарвари либералий — дар идоракунии давлат ба сустшавии тартибот, интизом роҳ дода, ҳудуд аз идоракунии аз болои одамон амалан дур мешавад ва ба онҳо озодии пурра медиҳад.

Сарвари демократӣ — ташаббус нишон медиҳад ки ба таври максималӣ ҳар як гурӯҳ дар идоракунии ҳокимият иштирок намояд ва ба ҳамин ҳолати ҳамкории байни гурӯҳҳо таъмин гардад.

Ҳамин тариқ, сарвари

сиёсӣ ин инъикоси ҳокимият буда, он таъсири бениҳоят қалони сиёсӣ дорад, ки онро ба ягон субъекти дигари сиёсат муқоиса қардан мумкин нест. Сиёсат барои сарвар вазифаи ҳаёти мебошад.

Дар асари худ Абунасири Форобӣ «Ал-мадина Ал-фозила» чунин хислатҳои сарварро қайд намулдааст: — ба назар гирифтани нуктаи назари ин ё он гурӯҳҳои ҷамъиятӣ; — боло гузоштани манфиатҳои ҷамъиятӣ аз манфиатҳои шахсӣ; — баланд бардоштани қобилият ва фаъолияти сиёсӣи одамон; — доштани маданияти баланди сиёсӣ; — донишмандӣ, хоксорӣ, дурандешӣ ва ахлоқи ҳамидаи инсонӣ доштан; — доштани қобилияти баланди муттаҳиднамоии омма.

Бояд зикр намуд, ки ҳеҷ кас ҳамчун сарвар таваллуд намешавад, балки он ташаққул меёбад ва дар байни халқ обрӯву манзалат пайдо мекунад. Сарвар қасоне шуда метавонад, ки қобилияти баланди фикрӣ, ҷасорат, дурандешӣ доранд ва манфиати оммаи халқро ифода менамоянд.

КОНСТИТУТСИЯ – ТОҶИ ШУҶРАТ

Ҳар як давлат дар замони муосир дорои Конститутсияи худ мебошад ва танҳо Конститутсияе заминаи рушди устувор ва хушбахтии аҳолиро таъмин карда метавонад, ки аз ҷониби миллати бофарҳанг ва донишманд қабул гардида бошад. Конститутсияи кишвари махбуби мо – Тоҷикистон дар давоми 25 соли амали худ исбот намуд, ки воқеан вай аз ҷониби на як миллати оддӣ, балки аз ҷониби саодатмантарин миллат қабул гардидааст. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон бовучуди он ки дар як марҳилаи ҳасоси таърихӣ қабул гардида бошад ҳам ин санади муқаддас тавонист, ки заминаи ниҳоят муҳим баҳри ба даст овардани ваҳдати миллӣ ва рушди устувори иқтисодиёти мамлакат гардад. Имрӯзҳо Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун санади кафолатдиҳандаи ҳама гуна ҳуқуқу озодиҳо дар кишвар буда, ифодагари соҳибхитиёрии давлат мебошад.

Исмоил САЪДИЕВ
ассистенти кафедраи ҳуқуқи
соҳибкорӣ ва тижорат

Ёдовар шудан ба маврид аст, ки тибқи маълумотҳои этнологҳо дар дунё зиёда аз ду ҳазор миллатҳо арзи ҳастӣ доранд. Миллати тамаддунофари тоҷик бовучуди аз сар гузаронидани марҳилаи ҳазорсолаи бе давлатӣ бо саъю кӯшиш ва ҷонфидоҳои фарзандони бо нангу номус ва сарсупурдаи худ тавонист, аз ҷумлаи миллатҳои гардад, ки соҳиби давлат ва Конститутсияи худ бошад. Зимнан бояд қайд намуд, ки дар дунё миллатҳои зиёде ҳастанд, ки аз нигоҳи шумора аз аҳолии кишвари мо бештар ҳастанд, вале на соҳибу давлат ва на соҳиби конститутсия мебошанд. Конститутсияро танҳо он миллате қабул карда метавонад, ки соҳиби давлати мустақили худ бошад.

Чун дар раванди таҷлили ҷашни Конститутсия қарор дорем, сухане чанд иншо намуданро дар мавриди раванди қабули Конститутсияи Тоҷикистони соҳибистиклол айни муддао мехисобем.

Бо қарори Иҷлосияи XVII Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон комиссия оид ба тайёр намудани лоиҳаи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо роҳбарии Раиси Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ташкил гардид. Бо заҳмату талошҳои Пешвои миллат ва бо ҷалби бехтарин донишмандони кишвар лоиҳаи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гардида, ба муҳокимаи умумихалқӣ пешниҳод шуд. 6-уми ноябри соли 1994 мардуми Тоҷикистон бори ав-

вал иродаи худро тариқи раёйпурсии умумихалқӣ изҳор намуда, бо тарафдорӣ 87,59 фисад ин ҳуҷҷати муҳимро қабул кард.

Пеш аз он, ки гурӯҳи корӣ Кон-

ститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистонро таҳия намоянд, конститутсияҳои давлати зиёди дунёро омӯхтанд ва аз ин лиҳоз он дар радифи конститутсияҳои бехтарини дунё

қарор дорад. Боиси ифтихори миллати мо мебошад, ки дар Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон арзишҳои миллии мо, тоҷикон, ки тӯли таърих мақому манзалати худро аз даст надодаанд, инъикоси худро ёфтаанд.

Маълум ки яке аз нишонаҳои асосии давлати соҳибхитиёрро истиклолияти он ташкил медиҳад. Дар ин радиф Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун қонуни асосии кишвар воқеияти истиклолияти миллиро сабт намуда, рушди озодонаи давлатдорӣ тоҷиконро таъмин менамояд. Ёдрас шудан ба маврид аст, ки бо мақсади муқамалгардонӣ ба Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон солҳои 1999, 2003 ва 2016 тағйири иловаҳо ворид гардид.

Имсол халқи сарбаланди мо 25-солагии Конститутсияи мамлакатамонро ҷашн мегиранд. Конститутсия тоҷи шуҳрат ва ифтихори миллии ҳар як тоҷику тоҷикистонӣ мебошад.

Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон чун роҳнамои давлати соҳибистиклол дар рушду ободӣ, пешрафти иқтисодиёт ва оромии кишвар заминаи устувор мебошад ва нақши бузург дорад.

**Ба даҳ бобу ба сад модда, саодатҳо ба мо дода,
Абарқонун муборак бод бар кишвар!**

Хайрандеш

**Ба даҳ бобаш низом обод,
Ба сад модда ҷаҳон обод,
Саодат бар Шумо бодо,
Аз ин қонуни мулқобод.**

А. ҒАҒОРИ

**Сад нома аз ин пеш агар моро буд,
Аз номаи бахт кай хабар моро буд.
Сад ояту даҳ сура аз ин Сарқонун
Раднома ба ҷашми қачназар моро буд.**

Давлат САҒАР